AIBYN

Республикалық әскери-патриоттық журнал

№ 03 (205)
НАУРЫЗ 2025 ЖЫЛ

ҚАЗАҚСТАН
ҚАРУЛЫ КҮШТЕРІ

МАЗМҰНЫ:

САРБАЗ АНАЛАРЫ КОМИТЕТІНІҢ ӨКІЛЕТІН КЕҢЕЙТУ КӨЗДЕЛУДЕ 6

КӨКТЕМ МЕРЕКЕСІНДЕ КӨҢІЛДІ КӨТЕРДІ 8

ҚАЗАҚ ЕЛІНЕ МЫҢ АЛҒЫС!.... 14

«ЕРЛІККЕ – ТАҒЗЫМ, ҰРПАҚҚА – ҮЛГІ» 16

МЕДБИКЕ ӘЙЕЛДЕРДІҢ ҚАҺАРМАНДЫҚ ЕРЛІКТЕРІ 18

КУЗНИЦА ВРАЧЕБНЫХ КАДРОВ 21

«НАШ САПЕР ВСЕГДА БЫЛ К МЕСТУ...» 26

НАУКА КАК ДВИГАТЕЛЬ ТЕХНОЛОГИЙ 29

ОТАНҒА ҚЫЗМЕТ ЕТКЕН НӘЗІК ЖАНДАР 35

ШЫНАШАҚТАЙ ҚЫЗДЫҢ ШЫҚҚАН БИІГІ КӨП 37

АРМАНЫ АСҚАҚ АРУ ҚЫЗ 39

AYBIN

Республикалық әскери-патриоттық журнал

ШЫҒАРУШЫ РЕДАКТОРЛАР
Тимур Аубакиров
Ерлібай Қадырбай

ДИЗАЙНЕР
Мейрам Токжуманов

ТІЛШІЛЕР
Рима Әбеуова
Фархат Кинжитаев
Алуа Искакова
Нариман Дюсенов
Марат Жүніс-Бек

КОРРЕКТОРЛАР
Сымбат Нұрхайдарова
Наталья Варнавская

ФОТОТІЛШІ
Журналда Думан Құрманғалиевтің фотолары пайдаланылған

E-MAIL: info@sarbaz.kz

МЕНШІК ИЕСІ:
«Әскери ГАЖ Медиа» ЖШС Қазақстан Республикасы, 010000, Астана қаласы, Есіл ауданы, Комсомол тұрғын алабы, Домалақ ана көшесі, 11 үй.
Тел. 8 (7172) 25-21-63

Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрлігінің тапсырысы бойынша шығарылады

Автордың пікірі редакцияның көзқарасын білдірмейді. Қолжазбалар мен фотосуреттер рецензияланбайды және авторларға қайтарылмайды.

Журнал Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігінде тіркеліп, 2015 жылғы 30-сәуірде №5341-Ж куәлігі берілген
Шығуы ай сайын. Бағасы еркін.
Таралымы 511 дана. Тапсырыс № 03

ҚАДІРЛІ ҚАРУЛЫ КҮШТЕРДІҢ ӘСКЕРИ ҚЫЗМЕТШІЛЕРІ МЕН АЗАМАТТЫҚ ПЕРСОНАЛЫ! АЯУЛЫ ХАНЫМДАР!

Сіздерді көктемнің шуақты мейрамы, сұлулық мерекесі – 8 наурыз Халықаралық әйелдер күнімен шын жүректен құттықтаймын!

Бұл мереке – отбасының, қоғамның және Отан алдындағы сіздердің күнделікті еңбектеріңізді, күш-жігерлеріңізді және сүйіспеншіліктеріңізді айшықтайтын күн.

Бүгінгі таңда Мемлекет басшысының салиқалы саясатының арқасында әйелдер еліміздің ғылыми, мәдени, білім беру және экономикалық өміріне белсене атсалысып жүр. Табысты ғалым, Парламент депутаты, дәрігер, педагог, кәсіпкер әйелдер – барша қазақстандықтарға, өсіп келе жатқан жаңа буынға да жарқын үлгі. Өмірдің барлық салаларындағы әйелдердің жетістіктері олардың ерлермен теңдей еңбек етіп, сонымен бірге еліміздің дамуына едәуір үлес қосып жүргендерінің дәлелі.

Саналы ғұмырын Отан қорғау жолына арнаған әйелдерге ерекше алғыс айтқым келеді. Сіздер антқа адал және ел қорғауға сенімді жауынгерсіздер, әскери қызметтің бар қиыншылықтарын ер азаматтармен бірдей алып жүрсіздер. Әскери саладағы мамандықтың алуан түрлілігі жұмысты тиімді атқаруға ықпал етеді. Әскери қызметтегі әйелдерді қолдау – әділеттілік қана емес, бізді қуатты әрі мықты болуға мүмкіндік беретін стратегиялық басымдық. Сіздердің батыл да адал еңбектеріңіз әрқашан жоғары бағаға лайық. Қазақстанның қорғаныс қабілетін нығайтудағы рөлдеріңіз жоғары.

Қарулы Күштер қызметінің барлық салаларын қолдау міндеттерін толық табысты орындайтын азаматтық персонал әйелдерге де алғыс айтамын. Сіздердің еңбектеріңіз елеулі. Әскердің тыныс-тіршілігін, еліміздің ашық аспан астында бейбіт әрі тұрақты өмір сүруін қамтамасыз етуде маңызды рөл атқарасыздар.

Қашанда жанынан табылатын, кез келген сынақта арқасүйер азаматтарын қолдайтын, еш қиындыққа мойымайтын және отбасының ұйытқысы болып, берекесін кіргізетін әскери қызметші әйелдердің еңбегі айтылу керек. Сіздер жаңа буынды жігерлендіріп, үлгі-өнеге көрсетесіздер!

Осындай көктемнің шуақты мерекесінде баршаңызға зор денсаулық, мол бақыт және отбасыларыңызға амандық тілеймін. Әрқашан көңілдеріңіз көктемдей жарқырап, өмірлеріңіз қуаныш пен шаттыққа толы болсын. Еліміздің қауіпсіздігі мен өркендеуіне қосқан ерен еңбектеріңіз үшін алғысым шексіз!

УВАЖАЕМЫЕ ЖЕНЩИНЫ-ВОЕННОСЛУЖАЩИЕ И ГРАЖДАНСКИЙ ПЕРСОНАЛ ВООРУЖЕННЫХ СИЛ! ДОРОГИЕ ДАМЫ!

Примите от всего сердца искренние поздравления с прекрасным весенним праздником, праздником весны и красоты – Международным женским днем 8 Марта!

Этот праздник – день признания вашего труда, силы духа, терпения и любви, которые вы ежедневно отдаете своим семьям, обществу и Родине.

Благодаря взвешенной и целенаправленной политике Главы государства сегодня женщины активно участвуют в научной, культурной, образовательной и экономической жизни нашей страны. Успешные ученые, парламентарии, врачи, педагоги, предприниматели вдохновляют новое поколение казахстанок и служат ярким примером для всех нас. Достижения женщин на всех фронтах жизни служат подтверждением того, что они не только равны с мужчинами, но и вносят уникальный вклад в развитие нашего государства.

Особую благодарность хочу выразить женщинам, которые связали свою судьбу с армией. Вы – верные и надежные боевые подруги, стойко разделяете все тяготы и лишения воинской службы со своими мужьями. Разнообразие и инклюзивность в военной сфере способствуют повышению эффективности и результативности работы. Поддержка женщин в армии – это не просто вопрос справедливости, но и стратегический приоритет, который позволяет нам стать сильнее и устойчивее. Ваши мужество и преданность заслуживают высшей оценки, и ваша роль в укреплении обороноспособности Казахстана неоценима.

Благодарю также женщин гражданского персонала, которые, несмотря на свою мирную профессию, с полной отдачей выполняют задачи по поддержанию всех сфер деятельности Вооруженных Сил. Ваш труд важен, и вы играете важнейшую роль в жизни нашей армии, в обеспечении мирного и стабильного будущего нашей страны.

Не могу не отметить вклад жен военнослужащих, которые всегда рядом, поддерживают своих мужей в любых испытаниях, не боятся трудностей и поддерживают здоровую обстановку в семьях. Вы вдохновляете нас и служите примером для подрастающего поколения.

В этот особенный день желаю всем вам здоровья, счастья и благополучия. Пусть в ваших сердцах всегда царит весна, а в жизни – радость и успех. Благодарю вас за ваш труд и вклад в нашу общую безопасность и процветание.

С уважением,
Министр обороны
Республики Казахстан
генерал-полковник
Р. ЖАКСЫЛЫКОВ

САРБАЗ АНАЛАРЫ КОМИТЕТІНІҢ ӨКІЛЕТІН КЕҢЕЙТУ КӨЗДЕЛУДЕ

Қазақстан Қорғаныс министрі генерал-полковник Руслан Жақсылықов «Аналар жүрегі» сарбаз аналары комитеті» республикалық қоғамдық бірлестігінің төрайымы Лилия Хайруллинамен кездесіп, ұйымның өкілеттігін кеңейтудің маңызды мәселелерін талқылады.

Кездесу барысында қорғаныс ведомствосының басшысы жастар әскерге шақырылғаннан бастап запасқа шығарылғанға дейінгі қызметтің барлық кезеңінде қолдау көрсетіп келе жатқан ұйыммен бірлесіп жұмыс істеудің маңыздылығын атап өтті.

– Біз комитеттің өкілеттігін кеңейтуге дайынбыз, сондай-ақ ұйым өкілдерін шақыру науқанына белсенді қатысқанын қалаймыз. Сіздер үшін әскери бөлімдердің ғана емес, әскерге шақырылушылар мен олардың ата-аналарын хабардар ету үшін барлық әскерге шақыру пунктерінің есігі ашық болады, - деп атап өтті Қорғаныс министрі.

Лилия Хайруллина өз кезегінде әскерге шақыру процесін және әскери қызметшілермен өзара іс-қимылды жақсартуға бағытталған бірқатар ұсыныстарын жеткізді. Сонымен қатар армия мен қоғам арасындағы сенімді қалыптастырудың маңыздылығын да атап өтті.

– Қарулы Күштермен, басқа да әскерлермен және әскери құралымдармен арадағы өзара іс-қимылымыздың мақсаты – әскерді қоғамға барынша ашық ету, ата-аналардың сенімін қалыптастыру және мерзімді қызметтегі әскери қызметшілердің туындаған күрделі мәселелерін шешуге көмектесу.

Еліміздің барлық өңірінде тіркелген «Аналар жүрегі» ұйымы белсенді жұмыс істеп келеді. Ұйым сарбаздарға қолдау көрсетіп, олардың қызмет ету жағдайын тексеріп, әлеуметтік кепілдіктерін қамтамасыз етеді.

КӨКТЕМ МЕРЕКЕСІНДЕ КӨҢІЛДІ КӨТЕРДІ

ҚР Қарулы Күштерінің Ұлттық әскери-патриоттық орталығында Халықаралық әйелдер күніне арналған салтанатты іс-шара өтті.

Концерт залына ер адамдармен тең дәрежеде оқу-жауынгерлік міндеттерді орындап, адал қызмет атқаратын әскери қызметші-әйелдер мен азаматтық персонал өкілдері жиналды. Олардың арасында десантшылар мен теңізшілер, барлаушылар мен мергендер, байланысшылар мен механиктер-жүргізушілер, әскери дәрігерлер мен тәрбиешілер, қаржыгерлер мен заңгерлер бар.

Қыз-келіншектерді мемлекеттік мерекемен құттықтаған Қорғаныс министрінің бірінші орынбасары – ҚР ҚК Бас штаб бастығы генерал-лейтенант Сұлтан Қамалетдинов әйелдердің қоғамдағы келісім мен тұрақтылықты нығайтуға қосқан баға жетпес үлесін атап өтті. Бүгінде Қарулы Күштер қатарында 9 мыңға жуық әйел қызмет етеді. Оның ішінде 32 полковник бар. Ал 11 әйел басшылық лауазымда қызмет атқарса, 60-ы түрлі мемлекеттік наградалармен марапатталған.

– 8 наурыз әйелдің қоғамдағы рөлін, оның сарқылмас энергиясын, даналығын, қамқорлығы мен күшін құрметтеу мен тануды білдіреді. Ұлы Отан соғысы жылдарында біздің отандастарымыз майданда соғысып, тылда еңбек етті. Олардың қатарында ержүрек пулеметші Мәншүк Мәметова, мерген Әлия Молдағұлова және аты аңызға айналған

ұшқыш Хиуаз Доспанова бар. Олардың ерлігі – бүгінгі әскери қызметшілерге өшпес өнеге, - деп атап өтті генерал-лейтенант Сұлтан Қамалетдинов.

8 наурыз күніне орай бірқатар әйел әскери қызметшілер мемлекеттік наградалармен марапатталды.

Қорғаныс министрінің бірінші орынбасары генерал-лейтенант Сұлтан Қамалетдинов ҚР Ұлттық қорғаныс университеті оқу-әдістемелік басқармасының бөлім әдіскері Сара Базарбаеваға «Ерен еңбегі үшін» медалін табыс етті.

ҚР ҚК Бас әскери-медициналық басқармасы емдеу-алдын алу басқармасының аға офицері медицина қызметінің майоры Татьяна Грамлих «подполковник» әскери атағын мерзімінен бұрын алды.

Әскери-техникалық саясат департаментінің аға офицері подполковник Айнұр Әкімова, Геоақпараттық қамтамасыз ету департаментінің іс жүргізу бастығы аға лейтенант Индира Іргебаева, Тыл бастығы басқармасының аға маманы ефрейтор Динара Әлжанова, Армия генералы Сағадат Нұрмағамбетов атындағы әскери колледждің қаржы бөлімінің аға маманы Гүлмира Мұхтарова Қорғаныс министрінің грамотасымен марапатталды.

Салтанатты шара мерекелік концертпен аяқталды.

***

Халықаралық әйелдер күніне орай Алматы гарнизонының әскери қызметшілері майдангерлер Ольга Андреевна Савенко мен Екатерина Александровна Барановаға барды.

Бүгін нәзік жанды, қайсар рухты әйелдерге ерлігі мен жеңіске қосқан үлесі үшін құттықтаулар мен жылы лебіздер айтылды. Майдангерлерді Радиоэлектроника және байланыс әскери-инженерлік институтының бастығы генерал-майор Нұртас Қабақов, Алматы қаласы қорғаныс істері жөніндегі департаментінің бастығы полковник Талғат Өзехан және «Қарулы Күштердің ардагерлері» РҚБ Алматы филиалының төрағасы отставкадағы полковник Төлеген Мұстафин құттықтады. Оларға Қорғаныс министрінің атынан құттықтау хатын беріп, өздерінің атынан естелік сыйлықтар табыс етті.

Әскери оркестрдің сүйемелдеуімен соғыс жылдарындағы әндер шырқалды. Ардагерлер әскери қызметшілердің жылы тілектерін шын жүректен қуана қабылдады. Майдангерлер соғыс жайлы және соғыстан кейін өмір қалай басталғаны турасында естеліктерін әңгімелеп берді.

Ардагерлеріміздің өмір жолы – патриотизмнің бастауы, өсіп келе жатқан ұрпақ үшін батылдық пен табандылықтың үлгісі. Олар соғыстың ең ауыр сынақтарынан абыроймен өтті. Бүгінгі біздің міндетіміз – оларға қамқор болып, жанқияр еңбектері үшін алғысымызды білдіру және мәңгі жадымызда сақтау, - деп атап өтті әскери білім ордасының бастығы генерал-майор Нұртас Қабақов.

Осы жылдың маусым айында Екатерина Александровна Баранова ғасырлық мерейтойын атап өтеді. Ол Курск облысында дүниеге келген. Жасөспірім кезден-ақ адамдарға көмектесуге тырысты, сондықтан ол медициналық колледжге түсті. 1943 жылы әскер қатарына шақырылып, ауруханаға жіберіліп, онда жараланған сарбаздарды емдеді. Жеңісті Чехословакия жерінде қарсы алды. Соғыстан кейін күйеуімен бірге Алматыға көшіп келді. Көптеген жылдар бойы Екатерина Александровна науқастарға қамқорлық жасап, медбике болып жұмыс істеді.

Ольга Андреевна Савенко 9 мамырда Жеңіс күнін ғана емес, 102-ші туған күнін де атап өтеді. Ол 1923 жылы Алматыда дүниеге келген. 18 жасында Ленинград әскери байланыс училищесін бітіріп, бірден майданға аттанды. Бірінші Беларуссия майданында 109-шы жеке байланыс полкінің құрамында ол Берлинге дейін соғысқа қатысты. Соғыстан кейін туған жеріне оралып, 57 жылдан астам уақыт телеграфта жұмыс істеді. Зейнетке 73 жасында шықты.

Бүгінде Алматыда Ұлы Отан соғысының 24 ардагері, оның ішінде 6 майдангер әйел бар. Алматы гарнизонының әскери

қызметшілері оларға үнемі келіп, қолдап тұрады.

***

Халықаралық әйелдер күнінде Қорғаныс министрлігі Тәрбие және идеологиялық жұмыстар департаментінің бастығы әділет полковнигі Тілеухан Басқожаев Бас әскери-клиникалық госпитальға барды.

Әділет полковнигі Тілеухан Басқожаев Қорғаныс министрінің атынан дәрігер әйелдерге адал қызметі мен жанқиярлық еңбегі үшін алғыс айтты.

– Пациенттерге деген қамқорлық пен мейірімдеріңіз үшін сіздерге рахмет. Өйткені, кейде мұның көмегі дәрі-дәрмектен кем емес, - деп атап өтті ол.

Департамент бастығы медицина қызметкерлері мен пациенттерге құр қол келген жоқ. Ол ақ халатты абзал жандар мен емделушілерге гүл ұсынып, торт тарту етті.

– Әскери госпитальдың барлық дәрігерлері мен медицина қызметкерлеріне қиын әрі жауапты миссияны орындағаны үшін алғыс айтамыз, - деді Әскери госпиталь пациенті Әсем Оспанова.

Кардиоревматология бөлімшесінің бастығы медицина қызметінің майоры Аян Хайруллин мен гинекология бөлімшесінің бастығы медицина қызметінің подполковнигі Айнұр Нұғыманова әділет полковнигі Тілеухан Басқожаевқа ізгі тілектері үшін алғыс білдірді.

***

«Нұрлы жол» теміржол вокзалы мен «Қазмедиа орталығы» телерадиокешенінде ҚР Қарулы Күштері Ұлттық әскери-патриоттық орталығы Орталық әскери оркестрінің концерттері өтті.

Халықаралық әйелдер күніне арналған іс-шара жолаушыларды бейжай қалдырмады. Әскери қызметшілер әйелдерге шоколад пен көктемнің символы – қызғалдақ сыйлады.

– Елорданың халық көп жиналатын алаңдарында өнер көрсету жақсы дәстүрге

айналды. Бүгін біз 68665 әскери бөлімінің құрмет қарауыл ротасымен бірлесіп, әжелерімізді аналарымыз бен әпкелерімізді мерекемен құттықтадық. Дәстүр бойынша біз әскери-патриоттық әндерді, марштар мен көпшілікке танымал әуендерді орындадық. Барлық әйел-аналарға бақыт тілеймін, - деді Орталық әскери оркестрдің дирижері аға сержант Абзал Иманғалиев.

Тыңдаушылар Ұлттық әскери-патриоттық орталық шығармашылық ұжымының өнерін жылы қабылдады.

– Жұмыста жүріп мерекені ұмытып кетіп жатамыз. Бүгін әскери музыканттардың арқасында біз мерекелік

көңіл-күйді сезіне алдық. Әскери қызметшілердің музыкалық тартуы бізді шабыттандырып, жарқын эмоция сыйлады. Баршаңызға бейбітшілік, жақсылық пен амандық тілеймін, - деді «Хабар» агенттігінің Абай облысындағы меншікті тілшісі Ботагөз Дандыбаева.

Құрмет қарауыл ротасының әскери қызметшілері саптық дефиле орындап, жолаушыларды қимыл үйлесімділігімен таңғалдырды.

– Немерем екеуміз

Жезқазғанға бара жатырмыз. Міне, осындай керемет концертке куә болдық. Әскери қызметшілерге мерекелік көңіл-күй сыйлағаны үшін рахмет айтамын, - деді Сәуле Жанділдина.

Көрермендер музыканттар мен солистерге үлкен қошемет көрсетті. Ал музыканттар үшін жолаушылардың ризашылығы ең жақсы марапат болды.

***

Астанандағы Ұлттық әскери-патриоттық орталығында 8 наурызға арналған салтанатты іс-шара аясында «Әскер аруы» әскери қызметші қыздар арасындағы фотобайқаудың жеңімпаздарын марапаттау рәсімі өтті.

Қорғаныс министрінің бірінші орынбасары – Бас штаб бастығы генерал-лейтенант Сұлтан Қамалетдинов қыздарды Халықаралық әйелдер күнімен құттықтады.

Бұған дейін Instagram әлеуметтік желісінің ресми аккаунтында Қарулы Күштердің түрлерінен, әскер тектерінен, өңірлік қолбасшылықтардан, Қорғаныс министрлігі мен Бас штабтың құрылымдық бөлімшелерінен 36 қатысушының суреті орналастырылған болатын. Байқау нәтижесі оларды қолдау үшін берілген дауыс саны бойынша шығарылды.

Шымкент гарнизоны әскери полиция бөлімі штабының аға маманы қатардағы жауынгер Аружан Әбдібекқызы бас жүлдені иеленді.

30131 әскери бөлімі байланыс торабы бөлімшесінің аға маманы ефрейтор Назерке Пернебай бірінші орынға ие болды. Дауыс беру қорытындысына сәйкес, екінші орын ҚР Қарулы Күштері Парашют дайындығы орталығының аға маманы қатардағы жауынгер Аида Қасымоваға, үшінші орын АОСК Алматы филиалы Оқу-жаттығу кешенінің офицері капитан Зәмзәгүл Файзоллановаға берілді.

Өз мамандықтарын сәтті игеріп, кәсіби тануға қол жеткізген қыздар гүлге оранып, тәж киіп, марапат ленталары мен дипломдарды иеленді.

ҚАЗАҚ ЕЛІНЕ МЫҢ АЛҒЫС!

ПАНАСЫНА АЛДЫ

Еліміз бұл мейрамды алғаш рет 2016 жылы атап өтті. Содан бері 1 наурызда жыл сайын барлық этностың бір-біріне мейірбандық танытып, өз туғанындай қабылдаған қазақтарға алғыс айту күні ретінде атап өту дәстүрге айналды. Оның Қазақстан халқы Ассамблеясының құрылған күнімен сәйкес келуінің астарында терең мән бар.

Қазақ елі нәубет жылдары кімге құшағын ашпады десеңізші! Кешегі қилы заманда қазақ халқы тағдырдың жазуымен елге келген өзге этнос өкілдеріне кең құшағын жайып, бауырына тартты, бір үзім нанымен бөлісті. Столыпин реформасы кезінде елге тұтас этностар депортацияланды. Түрлі этнос өкілдерін вагондармен ашық далаға әкеп тастады. Онсыз да күнін әрең көріп отырған қазақ отбасылары оларды үйіне кіргізіп, қамқорлық танытты.

XX ғасырдың басында Қазақстанға Беларусь, Ресей және Украинадан 1,1 миллион адам қоныс аударды, ал 1930 жылдары ұжымдастыру барысында 250 мың шаруа жер аударылып, тағы 1,2 миллионға тарта адам өнеркәсіп нысандарын тұрғызуға келген. Олардың бәрі Қазақстанда орнығып, қиын кезеңдерді қазақ халқымен бірге еңсерді. Сондай-ақ екінші дүниежүзілік

соғыс кезінде Кеңес режимі батыс шекарадағы халықтарды «сатқындық жасауы мүмкін» деген жаламен күштеп көшіре бастады. Бұдан бөлек Қиыр Шығыстағы азғантай корей диаспорасын да айдауға салды. Осы кезде қазақ даласына түрлі ұлттарды жаппай күштеп көшіру басталды. 1946 жылы Кеңес одағында жер аударылған халықтардың жалпы саны 2,5 миллионға жеткен. Кейбір деректерде үш миллионға жуықтаған деп көрсетіледі. Ал осының ішінде Қазақстан аумағына жер аударылғандары 1 миллион 200 мың адам екен. Алайда құжаттарға сүйеніп, елімізге көшірілген халықтың нақты санын айту өте қиын. Себебі қоныс аударушыларды әр ай сайын қайта тіркеу, оның ішінде жаңадан қосылғандармен араластырып тіркеу, бір отбасын басқа жерге қайта көшіріп жіберу, туыстардың бөлініп кетуі, кейбір отбасының қайта қосылуы секілді жағдайлар өте көп кездесетін еді. Әр жылдары 800 мыңдай

неміс, 102 мың поляк, Солтүстік Кавказ халықтарының 550 мың өкілдері, Қиыр Шығыстан 18,5 мың корей отбасы жер аударып, көшіп келуге мәжбүр болған деген деректер бар. Жер аударылғандар қазақ даласында көбіне егін шаруашылығымен, мал өсірумен айналысты. Кейін барлық өнеркәсіп саласына атсалысты. Бұл өз кезегінде Қазақстан экономикасының дамуына мол үлес қосты.

ҚҰТТЫ МЕКЕН БОЛДЫ

Кейін 1957 жылы күштеп жер аударылған халықтардың өз Отандарына қайтуына рұқсат берілді. Соған қарамастан, олардың көбі қазақ жерінде қалып қойды. Кавказ халықтары мен немістерге, түріктерге ғана өз жерлеріне қайтуға мүмкіндік берілмеді. Жер аударылғандар Сталиннің өлімінен кейінгі Хрущевтің «жылымығы» жылдарында жағдай түзеле бастады. Осы кезде күштеп қоныс аударылған халықтардың қазақ жерінде туып-өскен жаңа буыны өсіп, өркендеді, олар әр салада кәсіп етті. Қазақстан тәуелсіздік алғаннан кейін де Қазақстанды өз Отаны санайтын буын ел үшін қызмет етіп жатыр.

Қазір ресми дерек бойынша, Қазақстанда 130-дан астам ұлттар мен ұлыстар тұрады. Ұлттық статистика бюросының 2024 жылғы мәліметінше, Қазақстанда халық саны көп этностар қатарына орыстар, өзбектер, украиндер, ұйғырлар, немістер, татарлар, әзербайжандар, кәрістер, түріктер, дүңгендер, беларусьтер, тәжіктер, күрттер, қырғыздар, шешендер, т.б. жатады. Біздің елде мекендеп жатқан өзге ұлт өкілдері өзімізден кем өмір сүріп жатқан жоқ. Олардың мүддесі бір, тыныс-тіршілігі бір. Әр этностың өз әдет-ғұрпын, дәстүрін сақтауға мүмкіндіктер бар, Қандай да бір ұлт болсын, ұлыс болсын, елімізде мәдени-ошағының ашылуына, көркеюіне жол ашылған. Қиын-қыстау кезенде ғана емес, бүгінгі күні қазақ халқымен тең дәрежеде өмір сүріп жатқан олардың елімізге алғыстан басқа айтары жоқ. Бұл мереке осы адал ниеттен шыққан. Мысалы, елімізге жер аударылғандардың бірі – ұлты неміс, қаламгер Герольд Белгерді қазақ қоғамына таныстырып жатудың өзі артық. Сол кісі естелігінде: «Біздің отбасы қазақтар шоғыр тұратын ауылға тап болып, жанымыз қалды, әйтпегенде орыс селоларына барған немістердің көрген күнін ауызбен айтып жеткізе алмаймын» дегені бар.

Гераға Саратов облысы, Энглис қаласының немістер қоныстанған Поволжья өңірінде туған. Отан соғысы басталғанда ол ата-анасымен Қазақстанға жер аударылады. Герольд Бельгердің қазақ халқына деген құрметі жас кезінен қалыптасты. Мектепті бітіргеннен кейін Қарағандыға оқуға барады, бірақ қабылданбайды. Өйткені, жер аударылғандардың баласы. Келесі жылы Алматыдағы Қазақ ұлттық педогогика институтының есігін қағады. Бірақ сол баяғы «жер аударылғандардың баласы» деген қоңырауы сылдырлап соңынан қалмайды. Оған оқуға түсуге көмек қолын созған Мәлік Ғабдуллин еді. Өмірінің соңына дейін Гераға Мәлікті әкесіндей құрметтеді. Жалпы Герольд Бельгер қазақ халқын аса қадыр тұтқан. Сыншы, аудармашы, публицист, әдебиет зерттеуші және қоғам қайраткері, Қазақстанның халық жазушысы Герольд Бельгер өмірден өткенге (2015) дейін «Қазақтың қуанышы – менің қуанышым, қазақтың тойы – менің тойым...» деп бар саналы ғұмырында қазақ халқына алғыс айтумен өтті.

Міне, Алғыс айту күнінің тарихы әріде жатыр. Көктемнің алғашқы күнімен қатар келген бұл күннің басты мазмұны қазақ еліне кезіндегі қолғабысы мен қайырымды ісі үшін алғыс айтуды білдіреді. Түрі, діні, тілі, мәдениеті, салт-дәстүрлері басқа этнос өкілдерін бөтенсімей, өгейсітпей көкірегіне басқан қазақтың шексіз мейірімі мен жүрегінің кеңдігін, қазақтың өзі де осындай ұлы нөпірдің арасында жоғалып кетпей сақтап қалған қасиетін де ерекше атап өту керек.

Бүгінде Алматы, Батыс Қазақстан, Жамбыл және Түркістан облыстарында «Қазақ еліне мың алғыс» атты монументтер бой көтерген. Бұл ескерткіштерді еліміздегі түрлі этностық топтар басына күн туған кезде бауырына басқан қазақтың жері мен еліне алғыс ретінде өз бастамаларымен тұрғызған болатын. Сонымен қатар елорда төрінде «Қазақ елі» монументінің де бой көтеруі қазақ ұлтының айналасына топтасу идеясын күшейте түсті.

Рима ӘБЕУОВА

«ЕРЛІККЕ — ТАҒЗЫМ, ҰРПАҚҚА — ҮЛГІ»

ҰЛЫ ЖЕҢІСТІҢ 80 ЖЫЛДЫҒЫ ҚАРСАҢЫНДА КЕҢЕС ОДАҒЫНЫҢ БАТЫРЛАРЫ ӘЛИЯ МОЛДАҒҰЛОВА МЕН МӘНШҮК МӘМЕТОВАНЫҢ, ХАЛЫҚ ҚАҺАРМАНЫ ХИУАЗ ДОСПАНОВАНЫҢ, ШЫҢҒЫСТАУДЫҢ БАТЫР ҚЫЗЫ АТАНҒАН БАЯН БАЙҒОЖИНАНЫҢ ӨРЛІГІ МЕН ЕРЛІГІНЕ АРНАЛЫП СЕМЕЙ ҚАЛАСЫНЫҢ АРДАГЕРЛЕРІ МЕН ЖАСТАРЫНЫҢ ФОРУМЫ ӨТТІ.

Қазақстан 12 атқыштар, 4 кавалериялық дивизия мен 7 атқыштар бригадасын, сонымен қатар, 2 артиллериялық дивизион, 4 минометті дивизион, 3 авиациялық полк, 14 жеке батальонды қоса есептегенде, 50 жеке полкті майдан даласына жіберді. Екінші дүниежүзілік соғысқа шақырылған 1 млн 400 мыңнан астам қазақстандық жауынгер фашистік Германияға қарсы кескілескен шайқастың алдыңғы шебінде болды. Өз еркімен сұранып, қан мен өлім, қайғы мен мұңға толы әр күнді жанқиярлықпен өткізген қазақтың батыр қыздары туралы тарих жас ұрпақты батылдық пен ержүректілікке, қаһармандыққа шақыратын үндеу іспетті.

Мұрағат мәліметтеріне жүгінсек, одақ көлемі бойынша майдан шебінің әртүрлі кезеңдерінде соғысқа 600 мыңнан 1 миллионға дейін әйел қатысқан. Оның 80 мыңға жуығы офицер болған. Қазақ жерінен соғысқа 5183 қыз-келіншек аттанды. Ел басына түскен ауыр кезеңде нәзік жандылар әскери мамандықтарды тез меңгерді. Мәселен, соғыс жылдары комсомолдық-

жастар бөлімшелерінде өндірістен 222 мыңнан астам әйел үздіксіз даярлықтан өтті. Оның ішінде: 6097 минометші, 4522 станокты пулеметші, 7796 қол пулеметшісі, 15 290 атқыш автоматшы, 102 333 атқыш мерген, жол-эксплуатациялық бөліктердің 10 061 жауынгері, жергілікті атқыш бөлімдердің 25 445 жауынгері, 45 509 байланысшы оқытылды. Әскери істі тереңдетіп оқыту сигналды әскери училищелерде, қосалқы бөлімдерде, арнайы курстарда ұшқыштар, танкішілер, байланысшылар, барлаушылар мен саяси қызметкерлер дайындалды. Тағы бір тарихи деректерге қарағанда, мергендерді дайындау әйелдер орталық мектебінің түлектері Гитлер армиясының шамамен 12 мыңнан астам жауынгерінің көзін жойған. Ең көп мамандар медицина саласының қызметкерлері болды. Мыңдаған госпитальдағы дәрігерлердің 41%-ы, фельдшерлердің 43%-ы, медбикелердің түгелдей дерлігі әйелдерден құралды. Олар жаралыларға көмек көрсетіп қана қоймай, тыңшы болды, жаудан «тіл» әкелді, әскери техниканы басқарды. Әрқайсысы жеңісті жақындатуға бар күш-жігерін салды. Соғыстың әр жылдарында нәзік жандылардың 100 мыңнан астамы орден-медальдармен марапатталып, 91-і Кеңес Одағының Батыры атанды.

ОТАН ҮШІН ОТ КЕШКЕН БҰРЫМДЫЛАР

Әлия Молдағұлова мен Мәншүк Мәметованың

тағдыры ұқсас. Екеуі де жастайынан жетім өсті. Өз еріктерімен елді қорғауға сұранып, Мәншүк 20 жасында, Әлия 19 жасында ерлікпен қаза тапты. Екеуінің де сүйегі жат жердің топырағында жатыр. Совет Одағының Батыры атағы да екеуіне қаза тапқаннан кейін берілді.

Мергендер мектебін аяқтап, 22-ші әскердің 2-ші Балтық жағалауы майданы 54-ші атқыштар бригадасының 4-ші батальонының снайпері атанған Әлия Молдағұлова Холм түбіндегі шайқаста солдаттармен бірге жаудың траншеясына басып кіріп, бес немісті тұтқындаған. Қаңтардың қаһарлы аязындағы Насва станциясы үшін ұрысқа сиреп қалған қаруластарын алты мәрте бастап шыққан. Псков облысының Новосокольники ауданының маңында соңғы рет қаһармандыққа толы ерлік жасады. Ал, соғыс басталғанда Мәншүк Мәметова 2-курс студенті болатын. Әскери комиссариатқа әскерге жіберу туралы жазған өтінішіне бір жылдан соң ғана қол қойылып, 1942 жылы 13 тамызда Алматы қаласынан 100-ші атқыштар бригадасының құрамында соғысқа аттанды.

Бригада құрамындағы 4890 жауынгердің арасындағы екі қазақ қызының бірі Мәншүк болса, екіншісі Мәриям Сырлыбаева еді. Пулеметшілер батальонында Мәншүк бөлім командиріне дейін көтерілді. 1943 жылы қазан айының 7-сі күні Невель қаласының маңында орналасқан Изочка темір жол стансасын басып алу үшін ұрыста Мәншүк Мәметова жанқиярлықпен қаза тапты.

Әуеге 300 мәрте көтеріліп, жау басып алған аумаққа ұшып барған штурман, гвардия лейтенанты Хиуаз Доспанова – халқымыздың қайсар рухты қыздарының бірі.

Баян Байғожина Белоруссия, Польша, Литва жеріндегі сұрапыл шайқастарда ерен ерлігімен танылды. 24 фашистің көзін жойып, Жеңіске небәрі 12 күн қалғанда ғұмыры қыршынынан қиылды. «1945 жылдың 8 март күнгі №57 номерінде «Правда» газеті «Девушка из Чингиз-тау» деген мақала жариялады. Онда Баян туралы былай жазылған: ***«Девушка умело выбирала засады, терпеливо, как степной охотник, выжидала и высматривала врага, чутким ухом ловила каждый звук и шорох вокруг, пули ее не знали промаха. Скоро вся дивизия узнала о Баян. Из своих засад она убила девять гитлеровцев. Орден Славы был второй наградой, заслуженной уже на поле боя. Просторы Белоруссии, Литвы и Польши прошла в горячих боях девушка из Чингиз-тау».***

Баян Байғожинаны «Қазақстанның оқу ағарту ісінің үздігі», «Ыбырай Алтынсарин» медалінің иегері, «ҚР мәдениет саласының үздігі» Түгелжан Әзімжанова көп жылдар тынбай зерттеді. Абай ауданының Арқат ауылында «Баян Байғожина атындағы әдеби-рухани клуб» жұмысын 15 жыл жүргізген ұлағатты ұстаз жарғақ құлағы жастыққа тимей жүгіріп, Семейдегі №37 қазақ орта мектебінде Баян Байғожина атындағы әскери-патриоттық спорттық клубының ашылуына, қазақтың қайсар қызына көшенің берілуіне көп күш салды.

ПАТРИОТТЫҚ ИДЕЯНЫ ҰЙЫТҚАН ФОРУМ

Форумның ашылуында еліміздің Әнұраны орындалған соң, қатысушылар екінші дүниежүзілік соғыстағы қазақстандықтардың қаһарман ерліктерін құрметпен еске алып, бір минут үнсіздікте тұрды. Жиынға тыл еңбеккерлері, Ауғанстан соғысында және өзге мемлекеттерде интернационалистік борышын өтеген жауынгерлер, ҚР Қарулы Күштерінің ардагерлері, Абай гарнизонындағы 30217, 28738, 11098, 44793, 44736 әскери бөлімдерінің мерзімді қызметтегі әскери қызметшілері, оқу орындарының студенттері мен мектеп оқушылары қатысты. Сахнада Шәкәрім атындағы мектеп-гимназиясы дайындаған қазақ елінің батыр қыздарына арнауы оқылды. Новобаженово ауылы Айткеш Ибраев атындағы орта мектептің 7-сынып оқушысы Сая Тұрысниязқызы А.Дементьевтің «Ана туралы балладасын» нақышына келтіре орындады. Семей қаласының әкімі Талғат Мұратов пен Семей қалалық ардагерлер кеңесінің төрағасы Кенжебай Бердікенов құттықтау сөз сөйлеп, форумның маңыздылығы ардагерлер мен жастар арасындағы бірлескен патриоттық идеяны жүзеге асыру, әсіресе жастар тәрбиесі, олардың алдында тұрған Отанды қорғау міндеті мен жастарға жүктелген ел сенімін арттыру екенін баса айтты. Форумда алғаш рет 8 адамға «Семей қаласының құрметті азаматы» атағы берілді. Ұсынылған бейнефильм мен концерттік бағдарлама Ұлы Жеңістің 80 жылдығын жырлады.

Алуа ИСКАКОВА
Суреттерді түсірген автор

МЕДБИКЕ ӘЙЕЛДЕРДІҢ ҚАҺАРМАНДЫҚ ЕРЛІКТЕРІ

ҚАЗІРГІ ӘСКЕРИ МЕДИЦИНА ХАЛҚЫМЫЗДЫҢ ДӘСТҮРЛІ МЕДИЦИНАСЫМЕН, ЯҒНИ, ҚАЗАҚ ЕМШІЛІГІ НЕМЕСЕ ҚАЗАҚ ШИПАГЕРЛІГІМЕН БАЙЛАНЫСТЫ. ӘЛЕМДІК ӨРКЕНИЕТТЕ ДЕНСАУЛЫҚТЫ САҚТАУ ЖӨНІНДЕГІ АЛҒАШҚЫ МӘЛІМЕТТЕР ШЫҒЫСТЫҢ, МЫСЫРДЫҢ, ҚЫТАЙДЫҢ, ГРЕКТІҢ, ТИБЕТТІҢ, ЯҒНИ, ГИППОКРАТ, АРИСТОТЕЛЬ, ИБН СИНА, КОРНЕЛИЙ ЦЕЛЬС, ӘЛ-ФАРАБИ СИЯҚТЫ ҒАЛЫМ-ФИЛОСОФТАРДЫҢ ЕЖЕЛГІ ҚОЛЖАЗБАЛАРЫНДА КӨБІРЕК ҰШЫРАСАДЫ. ТАРИХИ ТАНЫММЕН ЗЕРДЕЛЕСЕК, ҚАЗАҚ ШИПАГЕРЛЕРІНІҢ ТАМЫРЫ ТЕРЕҢДЕ ЖАТЫР. ОЛ ХАЛҚЫМЫЗДЫҢ АТА-ТЕГІН ҚҰРАЙТЫН САҚТАР, ҒҰНДАР, АЛАНДАР, ҚАҢЛЫЛАР, ҮЙСІНДЕРДЕН ЖӘНЕ ОДАН ДА ЕРТЕ ЗАМАННАН БАСТАУ АЛАДЫ. СОҒЫСТА ЖАРАЛАНҒАН САҚ САРБАЗДАРЫНЫҢ ЖАРАСЫН ТАҢАТЫН ЕМШІЛЕРДІ «ЖАРЫҚШЫ, ҚАРЫҚШЫ, ТАҢҒЫШЫ» ДЕП АТАҒАНЫ ТАРИХИ ДЕРЕКТЕРДЕ КЕЗДЕСЕДІ. АЛ, XY ҒАСЫРДА ӘЗ-ЖӘНІБЕК ХАННЫҢ БАС ДӘРІГЕРІ БОЛҒАН ҒҰЛАМА ШИПАГЕР ӨТЕЙБОЙДАҚ ТІЛЕУҚАБЫЛҰЛЫНЫҢ «ШИПАГЕРЛІК БАЯН» АТТЫ МЕДИЦИНАЛЫҚ ЭНЦИКЛОПЕДИЯСЫ ӘСКЕРИ МЕДИЦИНАНЫҢ ТҮП КІТАБЫ ДЕУГЕ БОЛАДЫ.

Әскери медицинаның XIX ғасырдың екінші жартысы мен XX ғасыр басында өзіндік бастау алуы көрнекті мемлекет және қоғам қайраткерлері, алғашқы әскери дәрігерлер – Санжар Асфендияров, Халел Досмұхамедұлы, Әли Көтібаров, қазақтың тұңғыш фельдшер-дәрігері Жәкула Күшікұлы сынды тұлғалардың ерен еңбектерімен тығыз байланысты. Бұл саланың әрі қарайғы қарыштап дамуы мен тәжірибе жинақтауы Ұлы Отан соғысының сұрапыл жылдарындағы 2000-ға жуық қазақстандық әскери дәрігерлер мен мейірбикелердің жанкешті қызметтері, елімізге соғыс аймақтарынан көшірілген эвакогоспитальдердің келуімен астасады. Атап айтсақ, мемлекеттің облыстары мен аудандарына Кеңес Одағының соғыс

өрті шапшыған басқа аумақтарынан 34 100 төсек-орындық, 72 эвакогоспиталь көшіріліп, нәтижесінде 151 407 жарақаттанған офицерлер мен сарбаздар ем алып, оның 70 пайызға жуығы қайта сапқа тұрғызылған.

Ұлы Отан соғысына Қазақстанның барлық аймағынан адамдар майданға аттанып, әр өңір республика экономикасын әскери жағдайда дамытуға өзіндік үлестерін қосты. Бұл соғысқа Қазақстанның оңтүстік өңірінен 140 мыңнан астам адам қатысты, олардың жартысы майданнан оралмады. 52 жауынгер Кеңес Одағының батыры, сегіз жауынгер Даңқ орденінің толық кавалері атағын алды. Сондай-ақ, мыңдаған ардагерлер жауынгерлік ордендермен және медальдармен марапатталды.

Соғысқа ерлермен бірге әйел адамдар да қатысты. Отандық тарихнамада қазақстандық әйелдердің соғысқа қатысу мәселесі әлі де зерттеуді қажет етеді. Майдандағы күнделікті әскери өмір нәзік жандылардың мойнына ауыр жүк артты, бірі қару алып соғысса, бірі жаралы жауынгерлердің өмірін сақтап қалу үшін күресті. Қазақстан майданға медициналық қызметкерлерді жіберуде ауқымды рөл атқарады. Қазақ қыздары да соғыс ауырпалығын ер азаматтармен бірдей көтерді. Соғыстың алғашқы күндерінен бастап майданға сұранып хат жазған қазақ қыздары көп болды. Мысалы, Қарағандының әскери комисариатында соғысқа сұранып өтініш жазған арулар саны 10 мыңнан асқан. Семей қаласы бойынша соғыстың алғашқы күндерінде 3 мың өтініш, ал Алматы қаласынан бір ғана Фрунзе ауданы бойынша 112 өтініш түскен. Оңтүстік Қазақстан облысы бойынша 1941 жылы 12 мыңдай арудан соғысқа бару туралы өтініш түсіпті. Қазақ арулары түрлі әскери құрамда болып, ерен ерлік көрсетті. Қолдарына қару алып, қан майданға аттанған 1942 жылы Қазақстанда құрылған 34-ші жеке әйелдер ротасының 300-ге тарта аруы Курск майданында шайқасқа қатысып, ерлік көрсетті.

Шымкент қаласының «Жеңіс» саябағы ішінде орналасқан «Шымкент қалалық музейлер бірлестігі» «Ерлік музейі» бөлімі қорындағы деректер мен құжаттар туралы айта кетсем.

Соғыстан кейінгі өмірі Шымкент қаласында өткен майдангер Новожилова Полина Ивановна майданға қалай аттанғаны туралы өз естеліктерінде былай дейді: «Мен 1941 жылы БАКСР Стерлитамак қаласындағы медучилищені тәмамдадым. Бірінші емтихан 1941 жылы 22 маусымында өтетін болып бекітілді, ал таңертең соғыс жарияланды. Адамдардың барлығы соғыстың басталғанын сондай үреймен қабылдап, отбасыларында талқылады. 23 маусымда Стерлитамак қаласында аудандық әскери комиссариатқа келу туралы шақырту қағазын алдым. Бірақ, осы уақытта еріктілер көп болғандықтан мені емтихан тапсыруға жіберді. Соғыс кезінде Давлеканово қаласындағы ауруханада медбике болып жұмыс жасадым. Кейін, 1943 жылдың 4 қыркүйегінде, мен шақырту қағазын алдым, онда: Әскери комиссариатқа келу, өзімен бірге ауыстыруға керекті ішкі киімдер, қасық, ыдыс және 3 күнге азық-түліктің болу керектігі туралы жазылған».

Соғыс басталған кезеңде кеңес әскері қатарына әйелдерді бірден шақыртқан жоқ. 1941 жылы 17 қыркүйекте МҚК «КСРО азаматтарын жалпыға бірдей міндетті әскери оқу туралы» қаулы қабылдады, онда 16 жастан 50 жасқа дейінгі ер азаматтарды өндірістен қол үзбей міндетті оқыту туралы айтылды. Әскери сабақтар 110 сағаттық бағдарлама бойынша жүргізілді. Онда азаматтарды әскери жаттығуларға, қару-жарақтарды қолдана білуге үйретті.

Алайда, майданда әскери мамандардың, оның ішінде медицина қызметкерлерінің жетіспеушілігі салдарынан әйелдерді де әскери іске тарту белсенді жүргізілді. Облыстардағы әскери комиссариаттар әскери мамандықтарға жоғарғы сынып оқушылары мен техникумдардың түлектері – қыздарды дайындауға ерекше көңіл бөлді. Соғысқа қатысқан әйелдер – майдангерлердің естеліктерінің көпшілігінде осындай әскери дайындықтан өткізілгендері жазылған.

Майдангер-әйелдердің естеліктерінен байқағанымыздай, жас қыздар болса да майдандағы қанды қырғыннан қорықпай, Отанға деген сүйіспеншілікпен өз еріктерімен сұранғандар көп болған. Олардың әрқайсының әскери өмір тарихы түрліше

болған. Олар өліммен бетпе-бет келген, қасындағы жолдастарының өлімін көрген, адам өлтіру мен қан көрген. Соған қарамастан, ерекше қаһармандықпен қолына қару алып, майдандағы күнделікті өмірдің қиындығын мойымай көтеріп, соғысқаны таңданарлық. Соның ішінде, соғыстағы медицина қызметкерлердің, санинструкторлар мен фельдшерлердің еңбектері ерекше, олар өз өмірін қауіпке тіге отырып, жаралы жауынгерлердің өмірін сақтауға тырысқан. Төбеде атылған оқ пен жердегі жарылған снарядтарға қарамастан, олар еңбектей жүріп, жаралыларды тасыған, жараларын таңған. Соғыс жылдары медицина қызметкерлерінің көп қаза табуы да сол себепті.

Оңтүстік Қазақстаннан соғысқа аттанған майдангер қыздардың арасында көрнекті тұлға, медицина қызметкері Рәзия Шакенқызы Ысқақованы атап өту қажет. Ол 1936 жылы Шымкент қаласындағы фельдшер-акушер мектебіне оқуға түсіп, 1939 жылы фельдшер атағын алып, Шымкент ауданының Қызыл жар ауылдық кеңесінің медпунктінде жұмысқа жіберілген. Соғыстың осы ауыр кезеңінде өз еркімен 1941 жылдың қыркүйек айында Кеңес Армиясының әскер қатарына қосылды. Рәзия Шакенқызы Ысқақова – әскери фельдшер. Сталинградтан бастап, Варшава, Прага қалаларын азат етуге және Берлинді алуға қатысқан. Халықаралық Қызыл Крест Комитетінің «Флорено Найтингейль» медалінің иегері.

Л.И.Тобағабылова медицина қызметкері, аға лейтенант 18-ші Инстербург атқыштар дивизиясының медбикесі болған.

С.Ф.Сертбаева – дәрігер. Ол соғыстан оралып, кейін «Қазақ ССР-нің еңбек сіңірген дәрігері» атанды.

Қазақстандық жауынгер әйелдердің де жеңіске қосқан үлесі өте зор болды. Олардың әрқайсының ерлігі, мерген, медициналық қызметкер, басқа да әскери қызметші болсын, жекелеген тарих болып жазылуға лайықты. Соғыс даласындағы мыңдаған ер адамдар үшін, олар өмірін сақтап қалушы ретінде үлкен рөл атқарған. Майдангер әйелдердің естеліктерінде жазылғандай, медбике әйелдер бірнеше түндер ұйқысыз операциялар жасап, күніне 300-1000 адамға дейін көмек көрсеткен. Жас дәрігер қыздар, медбикелер жаралылардың жарасын таңып, дәрі егіп қана қоймай, кезекшілікке тұрып, госпитальдардың мүлкін күзету, еденін жуу, басқа да ауыр қара жұмыстарды жасаған. Сонымен қатар, жаны қиналып, өлім аузында жатқан жаралыларға психологиялық көмек көрсетіп, өміріне араша түсуге тырысқан.

Ұлы Отан соғысы тарихының беттерін парақтаған адам жеңіс сағатын соқтыруға Қазақстанның қосқан үлесі телегей-теңіз екенін байқар еді. Осы бір аяқ астынан басталған әділетсіз арпалысқа Қазақстаннан 2 миллионға жуық түрлі ұлт өкілдері әскер қатарына шақырылды. Майдан даласынан 394 мың қазақ боздақтары майдан даласынан қайтпай қалды. Бұл соғыс қайғы-қасірет әкелмеген бірде-бір отбасы болмады. Бірінің әкесі, бірінің ағасы қаза тапты. Қаншама жас боздақтардың қыршын жасы қиылды.

«Елім» деп еңіреген, «ұлтым, халқым, Отаным» деп жанын аямаған ұлы тұлғаларымыз, келешек ұрпақтың, яғни, біздердің жадымызда мәңгілік қалатынына сенемін!

«Шымкент қалалық музейлер бірлестігі»

«Ерлік музейі» бөлімінің кіші ғылыми қызметкері Бердіқұлова Айгүл Садыққызы

Әзірлеген
Марат ЖҮНІС-БЕК

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР:

1. М.Омарқұлова. «Соғыс жылдарындағы қазақ медицинасы». «Жәрдем». Республикалық қоғамдық-медициналық апталық газеті. 11 май. 2014ж. zhardem.kz/news/6244.

2. Шымкент қ. «Ерлік» музейі. КП№1ж., КП№1з.

3. ТГОА. – Ф. 537. – Оп. 14. – Д. 1. – Л. 1-8.

4.ТГОА. – Ф. 537. – Оп. 13. – Д. 1. – Л. 1-7.

КУЗНИЦА ВРАЧЕБНЫХ КАДРОВ

ПОДГОТОВКА КВАЛИФИЦИРОВАННЫХ МЕДИЦИНСКИХ РАБОТНИКОВ ВСЕГДА БЫЛА ОДНИМ ИЗ ВАЖНЫХ ПРИОРИТЕТОВ В НАШЕЙ СТРАНЕ. ПО ОКОНЧАНИИ ВУЗОВ СПЕЦИАЛИСТЫ РАЗНОГО ПРОФИЛЯ СТАНОВИЛИСЬ ЧАСТЬЮ ОТЕЧЕСТВЕННОГО ЗДРАВООХРАНЕНИЯ. В ЧИСЛЕ ТАКИХ МЕДИКОВ БЫЛИ И ТЕ, КТО ВСТУПАЛ В РЯДЫ ВООРУЖЕННЫХ СИЛ.

26 октября 1964 года постановлением Совета Министров в Целинограде был открыт Государственный медицинский институт (ЦГМИ), который ныне носит название «Медицинский университет Астана». Сегодня данный вуз является одним из ведущих учебных заведений по подготовке медиков различного профиля.

13 июля 1965 года был издан приказ об открытии в институте военной кафедры, которая начала свою работу в 1967 году. Обучение на кафедре начиналось для студентов с третьего курса. Ее первым руководителем был назначен полковник медицинской службы, участник ВОВ Георгий Крошкин, под руководством которого формировался педагогический состав и материально-техническая база кафедры.

В этом году кафедра будет отмечать свое 60-летие. В честь этого события планируется проведение международной конференции с участием заслуженных ветеранов и зарубежных гостей.

Полковник медицинской службы в отставке Юрий Лавров был одним из первых студентов, обучавшихся на военной кафедре института. Он своими глазами видел ее состояние и как мог с другими студентами помогал формировать ее облик.

В 1966 году он по зову сердца поступил в Целиноградский государственный медицинский институт. На третьем курсе (1969 год) для него началось обучение на военной кафедре, которое было обязательным для всех студентов.

В те первые годы становления военной кафедры студенты и преподаватели своими руками создавали макеты и стенды для наглядной агитации. Многие преподаватели были участниками войны. Юрий Лавров и сегодня помнит каждого из них поименно.

В памяти нашего героя хорошо сохранился портрет первого руководителя кафедры, фронтовика Георгия Крошкина, который в самом начале войны досрочно сдал экзамены и отправился на фронт. По его словам, это был обычный человек, который хорошо и интересно вел занятия, иногда делясь со студентами примерами из своей боевой практики.

В ходе обучения на кафедре преподаватели рассказывали студентам о роли и преимуществах воинской службы. Помимо организации тактико-медицинской службы, студенты обучались азам военной подготовки, включая строевую подготовку, изучение Уставов. Все это сыграло свою роль в судьбе нашего героя, который выбрал специальность терапевта и посвятил свою жизнь медицинской службе в советской, а затем и в

казахстанской армии.

- На третьем курсе занятия проходили парами один раз в неделю. На четвертом курсе обучение велось циклами по 10-12 дней ежемесячно. В этот период мы не только получали теоретические знания, но и работали самостоятельно на самоподготовке в библиотеке, - вспоминает Юрий Лавров.

Обучение на военной кафедре длилось три года. По завершении подготовки после пятого курса студенты отправлялись в войска, где на протяжении месяца проходили военную стажировку, учились стрелять из автоматов и участвовали в полевых занятиях. По итогам сборов студенты сдавали экзамен, а по окончании института им присваивалось звание «лейтенант запаса медицинской службы».

- Обучение на военной кафедре послужило толчком к тому, чтобы связать свою жизнь с воинской службой. Преподаватели много рассказывали нам о возможностях, которые есть у военных. К примеру, воинская служба позволяла служить по всему Советскому Союзу и «смотреть мир», - отмечает полковник медицинской службы.

После четвертого курса наш герой решил продолжить изучать военную медицину и перевелся на военно-медицинский факультет Томского медицинского института. По окончании обучения он отправился на практику на Дальний Восток, где знакомился с реальной работой медиков.

Завершив обучение в Томске, наш герой был направлен служить в Польшу. Вначале он служил начальником медпункта танкового полка, а затем его перевели в отдельный разведывательный батальон. Как вспоминает Юрий Лавров, в этот период часто приходилось выезжать на полигоны и учения.

В 1977 году, пройдя специализацию по терапии, он вернулся в Казахстан, где и прослужил до выхода на заслуженный отдых. В первые годы молодой терапевт служил в медсанбате в Актогае, затем он был назначен начальником терапевтического отделения госпиталя г. Джамбул (ныне – Тараз).

Пройдя необходимую специализацию, Юрий Лавров продолжил службу в должности старшего ординатора Алматинского окружного госпиталя. До распада Советского Союза он служил ведущим терапевтом окружной военной поликлиники в Алматы.

В 1994 году он был назначен начальником отделения центральной военно-врачебной комиссии. Через два года наш герой написал рапорт о переводе в Акмолу по семейным обстоятельствам. В этом ему помог начальник главного военно-медицинского управления полковник Талгат Нурмагамбетов – сын первого министра обороны, Халық қаһарманы, генерала армии Сагадата Нурмагамбетова.

- В первые годы независимости приходилось решать множество проблем с кадрами. Свой вклад в решение этих и многих других проблем внес Талгат Нурмагамбетов. Благодаря его организаторским способностям и работоспособности нам удалось формировать новые

штаты, отправлять офицеров на учебу и налаживать новые связи, - вспоминает Юрий Лавров.

Талгат Нурмагамбетов, ставший впоследствии единственным в казахстанской истории генералом медицинской службы, – это особенный человек в жизни нашего героя. Вспоминая о нем, Юрий Лавров отмечает его хорошую память и требовательность к своим подчиненным. Однако в то же время он был человечным и понимающим руководителем, который способен понять своих сослуживцев.

В Акмоле Юрий Лавров исполнял обязанности председателя военно-врачебной комиссии областного военного комиссариата. В 1999 году полковник медицинской службы вышел в запас.

Уволившись из рядов Вооруженных Сил, наш герой продолжил трудиться заместителем директора «Республиканского центра специального медицинского обеспечения». Центр обеспечивал контроль над своевременным снабжением баз хранения медикаментов по всей республике. Работал ведущим экспертом в центральной военно-врачебной комиссии.

Сегодня полковник медицинской службы Юрий Лавров находится на заслуженном отдыхе, проводит время с внуками и занимается спортом.

НА СТРАЖЕ ЗДОРОВЬЯ

В числе тех, кто прошел обучение на военной кафедре Целиноградского государственного медицинского института, был ныне полковник медицинской службы Олег Беспалько. Благодаря старшим братьям с детства мальчик уяснил для себя понятия дисциплины и ответственности.

В школьные годы он со своими друзьями часто бегал в медицинский институт, где были спортивные площадки, а также загадочные «объекты» анатомии и лаборатории. Со временем у них появлялись друзья среди студентов. В медицинский институт шли некоторые его старшие товарищи. Все они с интересом рассказывали о своей учебе и будущей профессии. Поэтому наш герой принял для себя логичное решение поступить в Целиноградский государственный медицинский институт.

- Думаю, что мне невероятно повезло встретить на своем жизненном пути множество замечательных, умных и терпеливых преподавателей, среди которых были фронтовики, являющиеся для нас реальными

топливозаправщиков, БТР, МТЛБ и инженерной техники, саперов, разведчиков, артиллеристов, танкистов, снайперов и др.

Со временем удалось наладить эффективную схему медицинского обеспечения на учебных местах боевой подготовки и на учебных полях специального назначения.

На время главной учебно-боевой подготовки в двух местах полигона выставлялись две дежурные бригады: врачебно-эвакуационная и фельдшерско-эвакуационная. В круглосуточном режиме в медицинском пункте учебного Центра дежурила врачебно-фельдшерская бригада.

героями-победителями. Эти преподаватели старались передать нам знания. Они довольно рано допускали нас к дежурствам в стационаре, к работе в перевязочных и операционных. Невозможно было прийти «стерильным» к преподавателю, который на протезах перед тобой поднялся на четвертый этаж, чтобы проводить с нами занятия, - рассказывает Олег Беспалько.

Обучение на военной кафедре института в основном лежало в теоретической плоскости. Студенты обучались азам планирования и оценки обстановки. Моделировались ситуации боевой обстановки, изучались принципы организации медицинского обеспечения войск.

- Главное, как я считаю, именно общение с офицерами военной кафедры ЦГМИ полковником Кашиным, Головиным, майором Мучерским и другими преподавателями-фронтовиками моего института дало мне способность быстро оценивать ситуацию, владеть обстановкой, принимать решение, работать во взаимодействии с коллегами, быть готовым к осознанию и исправлению своих ошибок, - отмечает Олег Беспалько.

По окончании четвертого курса наш герой подал рапорт о переводе на Военно-медицинский факультет Томского медицинского института. В стенах института он проходил подготовку медицинских специалистов для Сухопутных войск. В 1982 году, окончив обучение, был направлен на службу в группу советских войск в Германии на должность бактериолога 21-й мотострелковой дивизии. Служил начальником медицинской службы ракетной бригады.

- За первые три года службы многое удалось пройти. Так, приходилось принимать роды в машине и в домашних условиях, оказывать медицинскую помощь при отравлениях, ожогах, взрыве снаряда. Кроме того, занимался педиатрией и инфекционными болезнями, отрабатывал навыки в санитарном контроле объектов тылового обеспечения, - вспоминает полковник медицинской службы.

По возвращении в СССР нашему герою был закрыт выезд за границу на пять лет из-за выполняемых ранее специальных задач. Поэтому он не мог отправиться в Афганистан, где уже находились советские войска.

Олег Беспалько продолжил службу в должности начальника медицинской службы дивизионного учебного центра Термезской дивизии на границе с Афганистаном.

В дивизию два раза в год прибывало молодое пополнение на пятимесячную подготовку для последующей службы в Афганистане. Подготовку проходили по целому списку воинских специальностей. Поэтому на полигоне были оборудованы самые различные участки и учебные места для подготовки мотострелков, водителей

- Случалось всякое. Оказывали помощь при разрывах гранаты в окопе, огнестрельных ранениях, различных переломах. Шла и рутинная лечебная работа при инфекционных и соматических заболеваниях. Медики выполняли и мероприятия санитарного контроля. В первую очередь они следили за организацией питания, снабжением питьевой водой и банно-прачечным обслуживанием солдат, - вспоминает полковник медицинской службы.

На момент обретения независимости наш герой продолжал служить в Термезе в должности начальника медицинской службы дивизии. Таким образом, он стал

последним начальником медицинской службы Термезской дивизии.

Вскоре пришло время принимать решение, где жить и с кем служить. Свою роль в этом вопросе сыграл начальник медицинской службы ВС РК полковник Талгат Нурмагамбетов. На просьбу нашего героя о переводе служить в Казахстан он ответил: «Если служить домой, приезжай! Решим вопрос».

В августе 1993 года Олег Беспалько получил назначение на должность начальника медицинской службы в Аягозскую дивизию. Он вспоминает, что на тот момент медицинская служба была неплохо укомплектована, в основном специалистами медслужбы бывшего САВО.

В годы службы Олег Беспалько помогал в переезде МО РК в Астану, участвовал в создании Центрального военного госпиталя, создавал штат Главного военно-медицинского Управления МО РК. Закончил службу на должности заместителя медицинской службы. В 2002 году был уволен с воинской службы по состоянию здоровья.

После увольнения наш герой продолжил заниматься вопросами информационных технологий и цифровизации здравоохранения. Сегодня он возглавляет отдел информационно-технического обеспечения одной из больниц столицы.

ПРОФЕССИЯ ВРАЧА – НАСТОЯЩЕЕ ПРИЗВАНИЕ

Военная кафедра Целиноградского государственного медицинского института стала отправной точкой для многих военных врачей. Так было и с полковником медицинской службы в отставке Арманом Нурмышевым, который обучался на военной кафедре с 1985 по 1986 годы.

В то время обучение на военной кафедре было обязательным предметом в программе подготовки специалистов. Подготовка проходила в соответствии с рабочей программой, принятой на тот период. На лекциях доводились новые материалы, которые отсутствовали в учебниках. Проводились семинары.

В ходе практических занятий студенты наглядно изучали материальную часть табельного военно-медицинского имущества. Кафедра была обеспечена всей необходимой учебно-методической, материально-технической базой, необходимой для проведения качественного учебного процесса.

- Думаю, что обучение на военной кафедре ЦГМИ предопределило мой выбор профессии военного врача. Оно дало мне изначальное понимание предназначения военно-медицинской службы, представление о степени ее важности в укреплении и сохранении здоровья военнослужащих, - отмечает Арман Нурмышев.

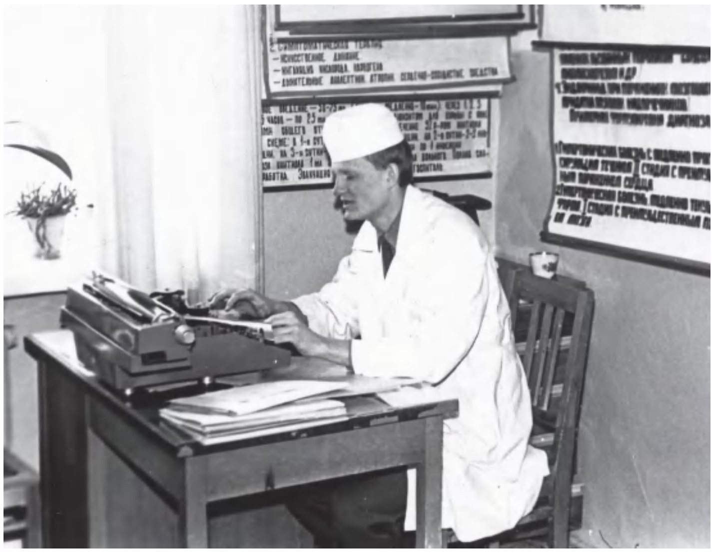

В независимом Казахстане Арман Нурмышев служил старшим ординатором гастроэнтерологического отделения Центрального военного клинического госпиталя МО РК (г. Алматы), начальником терапевтического отделения Главного военного клинического госпиталя МО РК (г. Астана). Более 6 лет занимал должность главного терапевта ВС РК. Таким образом, он прошел все ступени военно-медицинской службы: от врача воинской части до руководителя главного лечебного учреждения МО РК и главного специалиста ВС РК.

На сегодняшний день военная кафедра «Медицинского университета Астана» продолжает готовить мобилизационный резерв РК по военно-учетным специальностям. За годы существования обучение на кафедре прошли более 11 тысяч студентов, многие из которых выбрали профессию военного врача.

Нариман ДЮСЕНОВ,
полковник м/с запаса
Кайрбек ДАКЕНОВ

«НАШ САПЕР ВСЕГДА БЫЛ К МЕСТУ...»

Несколько лет тому назад многие герои Второй мировой войны были еще живы и здоровы, их воспоминания сохранились в моем военкоровском блокноте. Сегодня хочется рассказать о Сарсенгали Ешбаеве - полном кавалере ордена Славы.

Сарсенгали-ага я застал в одной из школ города Актобе, где накануне очередного юбилея Великой Победы проходила его встреча со школьниками. Крепкий, подтянутый, жизнерадостный, он был в добром настроении. Мальчишки и девчонки все расспрашивали героя, за какие подвиги получил он тот или иной орден, медаль. В его сдержанных жестах, неторопливой манере чувствовалась врожденная скромность. О себе Ешбаев говорил скупо, старался себя не выпячивать, все больше рассказывал о боевых товарищах, их отваге и мужестве. Хотя было ему что сказать, разминировавшему десятки, сотни мин под огнем врага, тем самым спасшем немало жизней.

Ветеран не говорил громких слов, а просто отвечал на вопросы детей. Дело в том, что большинству солдат, вынесших на своих плечах трудные годы войны, нелегко вспоминать о пережитом. Слишком уж много саперу довелось горя хлебнуть, крови повидать, друзей потерять. Победа, пропахшая порохом, досталась тяжелой ценой.

– У нас, фронтовиков, было главное желание - скорее разгромить гитлеровцев и добить их в логове, откуда начиналась война, - говорил мне сарбаз. - Мы рвались в бой, чтобы отстоять независимость Отчизны. Это не лозунг, чувство Родины я связываю с землей, где родился, вырос, с отчим домом. Это я всегда остро осознавал. Не зря гласит народная поговорка: «Тепло родины своей огня намного горячей».

В Красную Армию Ешбаев был призван в 1942 году из Байганинского района Актюбинской области, прошел солдат по фронтам от Ленинграда до Берлина в составе 81-го отдельного штурмового инженерно-саперного батальона. Это были войска специального назначения, поэтому сюда отбирали технически грамотных, а также физически развитых солдат.

– Мне с малых лет приходилось трудиться, рубить дрова, таскать воду в дом, ухаживать за скотиной, – вспоминал мой собеседник. – Думаю, потому что был крепким, меня зачислили в штурмовой инженерно-саперный батальон. Перед участием в боях нас готовили тщательно, бегали с полной выкладкой полосу препятствий, учились тонкостям разминирования и минирования, преодолевать проволочные и деревянные препятствия, вести ближний бой с использованием шанцевого инструмента. Важное значение придавалось рукопашному бою, умению метать гранаты, ножи, топоры, саперные лопатки.

ПОД ОГНЕМ СПАСАЛ КОМАНДИРА

Вот строки из указа Президиума Верховного Совета СССР от 6 апреля 1945 года: «За исключительное мужество, отвагу и бесстрашие, проявленные в боях с гитлеровскими захватчиками, наградить Ешбаева Сарсенгали орденом Славы I степени». Командование сапера Ешбаева ценило. Он был незаменим, считался мастером на все руки. Как будто о нем поэт Евгений Беков написал эти строки:

«Наш сапер всегда был к месту.
Без него, ну, как без рук,
И отмечу прямо, честно,
Был на фронте всем он друг…»

На фронте люди познаются быстро, бойцы понимают друг друга с полуслова. Сослуживцы рассудительного, скромного парня ценили не только за его мужество и

боевой дух, но и за доброту, отзывчивость, готовность протянуть руку помощи.

Ветеран вспоминал бои на Нарвском направлении:

- Инициатива исходила от нашего командования, фашисты только огрызались. Бои начинались с артналетов, за которыми следовали атаки. Атак было множество. Редкий день проходил без атак.

В разговорах о сражениях, я больше узнавал его, больше раскрывался передо мной этот внешне скромный человек, который в бою становился другим – мужества, бесстрашия ему было не занимать.

Перед наступлением саперам приходилось обезвреживать проходы от мин. Особенно запомнился бой за хутор Лесничий. Командовал взводом старший лейтенант Теодор Новиков. Когда над траншеей взлетели красные ракеты, слева и справа от Ешбаева бойцы стали прыгать на бруствер. Раздались крики «Ура!». Фашисты, укрывшись за снежно-ледяным валом, открыли по наступающей группе ураганный огонь. Атака захлебнулась. Сарсенгали Ешбаев увидел, как старший лейтенант Новиков, взмахнув рукой, рванулся вперед. И неожиданно упал. К нему бегут гитлеровцы, понятен был их замысел – взять командира в плен живым. Казахстанец только успел открыть огонь из своего автомата, и тут же кто-то из фашистов успел полоснуть его пулеметной очередью. В глазах помутнело. Превозмогая боль, собрав последние силы, он бросился к Новикову. Тот был ранен, командир не мог вымолвить ни слова. Сам истекая кровью, сапер сумел достать индивидуальный пакет и перевязать ему рану, она оказалась глубокой. Отстреливаясь от фашистов на рассвете, когда на небе догорали последние звезды, вытащил командира из зоны огня. Подчеркну, что ради командира или друга на жертву пойти, значит, многое приобрести.

НА ФРОНТЕ ЛЮДИ ПОЗНАЮТСЯ БЫСТРО, БОЙЦЫ ПОНИМАЮТ ДРУГ ДРУГА С ПОЛУСЛОВА. СОСЛУЖИВЦЫ РАССУДИТЕЛЬНОГО, СКРОМНОГО ПАРНЯ ЦЕНИЛИ НЕ ТОЛЬКО ЗА ЕГО МУЖЕСТВО И БОЕВОЙ ДУХ, НО И ЗА ДОБРОТУ, ОТЗЫВЧИВОСТЬ, ГОТОВНОСТЬ ПРОТЯНУТЬ РУКУ ПОМОЩИ.

О ПОДВИГАХ ГЕРОЯ ГОВОРЯТ АРХИВНЫЕ ДОКУМЕНТЫ

– Мы порадовались, когда после излечения командир вернулся в боевой строй, - вспоминал Ешбаев. - Теодор Никитович был отважным, требовательным, заботливым офицером – примером во всем. Добрым словом и шуткой мог поднять настроение людей, разрядить обстановку в любой ситуации. Он, несмотря на свою строгость, требовательность, стремился нас оберегать, напоминая, что сапер ошибается один раз.

На земле Эстонии зимой 1944 года в ходе очередного наступления завязался жестокий бой за деревню Ухеконна. Взвод наткнулся на сильный заградительный огонь, фашисты держали подступы к населенному пункту под перекрестным пулеметным огнем. Сарсенгали Ешбаеву удалось уничтожить несколько вражеских пулеметных гнезд, а затем захватить миномет. Бой завершился освобождением деревни, когда на землю уже опустилась ночь, а на небе замерцали одна за другой звезды. За этот бой, за то, что спас командира, он был награжден орденом Славы III степени.

О подвигах героя свидетельствуют архивные документы. Документы Центрального архива Министерства обороны РФ гласят: «11–13 февраля 1944 года рядовой Ешбаев с группой бойцов в бою у населенного пункта Ухеконна (северо-восточнее Мустаныэ, Эстония) захватил 6-ствольный миномет противника. 9 апреля 1944 года за отвагу и мужество Ешбаев Сарсенгали награжден орденом Славы

III степени. В ночь на 13 июня 1944 года западнее Териоки (Зеленогорск) ефрейтор Ешбаев вместе с другими саперами быстро проделал проходы в минных полях и проволочных заграждениях противника, установил указатели, что обеспечило выход стрелков к реке Райволанйоки и ее форсирование. На противоположном берегу в бою под минометным огнем противника первым поднялся в атаку, уничтожил пять солдат противника. Был ранен, но в медсанбат ушел только после боя по приказу командира. 4 июля 1944 года за мужество и героизм Ешбаев Сарсенгали награжден орденом Славы II степени. Также отважно воевал сапер Ешбаев и на польской земле. В ночь на 14 января 1945 года ефрейтор Ешбаев с саперами проделал проходы в минных полях и проволочных заграждениях в районе населенного пункта Пшиле (9 км юго-западнее города Варка, Польша). Под огнем противника саперы хладнокровно продолжали свое опасное дело. Ефрейтор Ешбаев лично разминировал 16 противотанковых и множество противопехотных мин и обозначил проходы...»

Ешбаев Сарсенгали — полный кавалер ордена Славы

«КАК НЕ ПОМНИТЬ, ДА РАЗВЕ МОГЛИ ЛИ ЗАБЫТЬ!..»

После окончания войны Ешбаев вернулся на родину, долгое время работал в органах участковым инспектором, охраняя покой односельчан населенного пункта Ногайты Байганинского района Актюбинской области. Сарсенгали-ага свое счастье нашел в родном краю, связав судьбу с прелестной девушкой Шынкүміс, уроженкой села Жаңатаң. Кстати, Сарсенгали тоже уроженец данного аула. Поженились в 1953 году. Жениху тогда было 29 лет, невесте – 19. О том, что будущий глава семьи - настоящий Герой, будущей хозяйке Шынкүміс Құрманәліқызы было невдомек.

«ЗА ИСКЛЮЧИТЕЛЬНОЕ МУЖЕСТВО, ОТВАГУ И БЕССТРАШИЕ, ПРОЯВЛЕННЫЕ В БОЯХ С ГИТЛЕРОВСКИМИ ЗАХВАТЧИКАМИ, НАГРАДИТЬ ЕШБАЕВА САРСЕНГАЛИ ОРДЕНОМ СЛАВЫ I СТЕПЕНИ» - ИЗ УКАЗА ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО СОВЕТА СССР ОТ 6 АПРЕЛЯ 1945 ГОДА.

Старшину в отставке Ешбаева приглашали два раза в Москву для участия в праздновании торжественного события, воочию увидеть парад войск в честь Великой Победы. Первый раз герой побывал в Москве с супругой и дочерью Бахыт. Здесь он встретился с однополчанами, в том числе с бывшим командиром взвода старшим лейтенантом Теодором Новиковым. Теодор Никитович был уже в звании контр-адмирала в отставке, такой же жизнерадостный и отзывчивый. После парада Сарсенгали-ага побывал в гостях у своего командира, а ответный визит Новикова состоялся уже в городе Актобе.

Спустя десятки лет за дастарханом заслуженные ветераны вспоминали, осмысливая пройденное и пережитое. В разговоре звучали слова: «Сәке, помните, я вас, саперов, часто бросал под огонь врага, так как мне командиры стрелковых батальонов не давали покоя, просили разминировать тот или иной участок...». Сарсенгали-ага отвечал: «Теодор Никитович, а вы помните 1944 год? Перед носом у врага проделывая проходы в минных полях, проволочных заграждениях, как затем форсировали польскую реку Пилица...». В ответ: «Как не помнить, да разве могли ли забыть! Все осталось в памяти, будто вчера было. Да разве могли мы с такими батырами, как вы, Сарсенгали, не одолеть врага!»

3 апреля 1998 году старшина в отставке ушел в мир иной. Сегодня дети, внучки Лазиза, Мәдина, Бибіжан, Үміт, Айгерім и другие свято берегут доброе имя деда. Именем героя названа одна из улиц города Ақтөбе.

Сапаргали ЖАГИПАРОВ, военный журналист

НАУКА КАК ДВИГАТЕЛЬ ТЕХНОЛОГИЙ

В ПОСЛЕДНИЕ НЕСКОЛЬКО ДЕСЯТИЛЕТИЙ МИР ВСТУПИЛ В НОВУЮ ЭРУ ТЕХНОЛОГИЧЕСКОЙ ВОЕННОЙ ГОНКИ. ОНА В СВОЮ ОЧЕРЕДЬ ПОТРЕБОВАЛА ОТ МИРОВЫХ ЛИДЕРОВ РЕШИТЕЛЬНЫХ ШАГОВ ПО СОЗДАНИЮ НОВЫХ ВОЕННЫХ РЕШЕНИЙ.

Сегодня на рынке можно встретить множество самых разнообразных разработок для обороны сухопутных, воздушных и морских границ. Изменилась и экипировка военнослужащих на более легкую и прочную.

Победу в современной войне обуславливают несколько факторов, главными из которых можно считать обученный, профессиональный личный состав и наличие высокотехнологичного вооружения. Среди них можно выделить беспилотные летательные аппараты (БПЛА), продвинутое вооружение на основе искусственного интеллекта и повсеместное применение роботов, способных работать в самых экстремальных ситуациях.

Развитие беспилотной авиации является одним из приоритетов Министерства обороны по укреплению обороноспособности государства. В рамках программы по модернизации Вооруженных Сил, запущенной оборонным ведомством в 2021 году, было принято решение о подготовке новых командных кадров, а также наращивания международного сотрудничества в военно-технической области, в том числе касательно развития БПЛА.

Сухопутные войска казахстанской армии оснащены современными БПЛА типа SkyLank-1 LEX, а для охраны воздушных рубежей в распоряжении Сил воздушной обороны имеется разведывательно-ударный беспилотник Wing Long, который оснащен ударными ракетами и бомбами. В 2021 году в Казахстане прошли испытания беспилотники «Шагала».

В 2022 году Казахстан заключил лицензионное соглашение с Турцией о поставках нескольких разведывательно-ударных беспилотников Anka. Год спустя Министерство обороны сообщило о проведении опытных испытаний.

В 2015 году в Казахстане был открыт Центр подготовки специалистов Сил воздушной обороны, на базе которого инструкторы готовят специалистов по управлению беспилотниками.

За эти годы в Центре был подготовлен ряд специалистов беспилотников разного типа, в особенности БПЛА класса микро. Важно отметить, что в Центре подготовки и применения БПЛА готовят специалистов не только для Вооруженных Сил, но и для Министерства внутренних дел и КНБ РК. Обучение будущих операторов проходит на беспилотниках, произведенных в Китае, Израиле.

Программа обучения включает несколько этапов, на первом из которых военнослужащие изучают теоретическую часть. Сдав необходимые зачеты, будущие специалисты БПЛА получают допуск к тренировкам на наземных симуляторах, а далее – к реальным полетам.

Учебно-тренировочные полеты БПЛА выполняются регулярно согласно планам летных смен той или иной части. Ежегодно операторы БПЛА участвуют в различных учениях, которые проводятся на территории Республики Казахстан.

Анализ локальных конфликтов демонстрирует, что наличие беспилотных летательных аппаратов существенно сокращает время на разведку в боевых условиях. К примеру, во время проведения технической разведки оператор БПЛА может увидеть степень повреждения объектов противника, а также определить пути и маршруты для эвакуации раненых и техники.

В зависимости от задач и характеристик командиры могут использовать разные виды БПЛА. Например, дроны с фиксированным крылом используются для длительных разведывательных миссий

на больших площадях. Они способны летать на большие расстояния, что особенно эффективно во время проведения масштабных боевых операций.

Гибридные БПЛА обладают возможностью вертикального взлета и посадки. При этом они могут развивать высокую скорость. Благодаря своей универсальности эти аппараты пользуются все большей популярностью.

На разведывательных БПЛА установлено специальное оборудование для более точной разведки местности. Камеры высокого разрешения используются для визуального осмотра состояния техники. Кроме того, современные дроны-разведчики оснащены тепловизорами, лидарами (лазерный дальномер), радиолокационными системами.

Современные БПЛА обладают важным преимуществом, передавая и анализируя данные в реальном времени, что позволяет вести разведку без физического присутствия личного состава.

Технологическим лидером в производстве и применении БПЛА являются США. Однако и другие страны, такие как Турция и Китай, с каждым годом существенно сокращают разрыв. На пике своего развития военные армии США располагали 11 тысячами беспилотников в основном разведывательного назначения.

Китай также старается не отставать. Его многоцелевые БПЛА Wing Long II и CH-4 пользуются спросом на международном рынке. КНР экспортирует свои беспилотники в страны Азии и Африки.

Еще одним лидером рынка является Израиль, который занимается как разработкой новых БПЛА, так и модернизаций существующих моделей. До 2015 года Израиль был лидером экспортного рынка военных дронов, контролируя 40% мирового производства, однако после появления БПЛА американского и китайского производства, страна потеряла свои позиции. Значительную часть своих БПЛА Израиль экспортирует в Европу и Азию.

Свои беспилотники производит и экспортирует Турция. Ее БПЛА Bayraktar TB2 зарекомендовали себя в вооруженных конфликтах в Сирии, Ливии и Нагорном Карабахе. Беспилотники стоят на вооружении не только турецкой армии, но и ВС Катара, Туниса и Украины.

Сегодня без использования БПЛА невозможно представить ни одну вооруженную операцию. Помимо разведывательных, дроны также выполняют задачи по уничтожению целей, логистического обеспечения и радиоэлектронной борьбы.

В то же время бурное развитие БПЛА положило начало совершенствованию средств противодействия. Для этого учитываются множество факторов, в числе которых дальность полета беспилотника и его грузоподъемность.

Современные боевые действия предполагают не только наличие новых технологий, но и кардинальные изменения в использовании личного состава. К примеру, опыт локальных конфликтов

демонстрирует изменения в тактике ведения боя военнослужащими Ракетных войск и артиллерии (РВиА).

В современном бою артиллеристы выполняют стрельбу в короткий промежуток времени (2-4 секунды на орудие) с последующим маневром в укрытие. Для достижения максимального ущерба цель поражается несколькими батареями с разных позиций, находящихся на местности. Время выполнения огневой задачи составляет от пяти до семи минут.

Кроме того, во взаимодействии с другими подразделениями военнослужащие РВиА могут создавать так называемые «районы огневого прикрытия». Подобные маневры применяются при отступлении сплошного фронта и малом количестве войск.

Для сковывания маневров противника РВиА применяется дистанционное минирование. Сковав противника, его можно уничтожить осколочно-фугасными и зажигательными боеприпасами.

В целях повышения оперативности и огневого поражения противника практикуется создание «разведывательно-корректировочных» групп, в которые входят офицеры-корректировщики артиллерийского огня, оснащенные мобильными техническими средствами разведки. Для увеличения скорости передачи информации выделяются отдельные радионаправления на огневую позицию, что позволяет открыть огонь по скрытым объектам через 3-4 минуты после их обнаружения.

Главная роль артиллерии в вооруженных конфликтах XXI века по-прежнему заключается в огневом поражении противника. Как и 100 лет назад «артиллерист должен проникнуться не потерями, которые он причиняет, а потерями, от которых он смог сберечь свою пехоту».

Развитие искусственного интеллекта в военной сфере является объектом повышенного внимания военных конструкторов по всему миру. Оксфордский словарь английского языка (ODE) определяет искусственный интеллект как способность машин демонстрировать и моделировать разумное поведение. Свои определения этому термину давали разные исследователи, что только обострило дискуссию в научном мире.

США являются родиной искусственного интеллекта и бессменным лидером в области его исследований. Свою особенную роль в развитии ИИ сыграло Агентство по перспективным оборонным исследованиям (DARPA) МО США.

В 2017 году Китай принял свою программу исследования ИИ нового поколения, которая ставит перед собой цель к 2030 году сделать страну мировым центром инноваций в области искусственного интеллекта. Принятие программы поможет Китаю в разработке высокотехнологичного оружия, повысить эффективность разведки, управления войсками и ведения потенциальных войн.

Президент Казахстана Касым-Жомарт Токаев неоднократно в своих выступлениях делал акцент на том, что развитие ИИ

может стать «движущей силой экономического прогресса». Глава государства обозначил концепцию развития ИИ на 2025-2029 годы. В документе предлагается построить к 2029 году экосистему искусственного интеллекта с последующим развитием секторов экономики.

Рост военных технологий обусловил появление роботизированных комплексов, способных выполнять различные задачи на поле боя. Одной из таких задач является эвакуация раненых. Подобный робот или роботизированный комплекс решает целое множество задач.

Сегодня компании, специализирующиеся на робототехнике, предлагают свои решения. Турецкая компания Electroland создала

и презентовала свою разработку под названием «Бык». Она представляет собой самоходную платформу на дистанционном управлении, которая работает с еще одной платформой поменьше на гусеничном ходу.

Платформа подъезжает к раненому, с помощью крана-манипулятора захватывает человека и перетаскивает его на надувные носилки, которые лебедкой затаскивает на колесную платформу.

Германия совместно с Эстонией разработали робота-эвакуатора THeMIS. Он представляет собой многоцелевой беспилотный наземный аппарат, способный

работать на расстоянии 3-5 км от линии боевого соприкосновения.

В большинстве стран мира на сегодняшний день ведется разработка воздушных беспилотников-эвакуаторов. Подобные попытки предпринимал Израиль.

Свою научно-исследовательскую работу проводят профессора и курсанты Военного института радиоэлектроники и связи. Кроме того, в стенах учебного заведения ведется разработка отечественного антидронного оружия, которое поможет в охране важных государственных объектов.

В современном мире важную роль приобрела информационная безопасность от кибератак. Небрежность в информационном пространстве может привести к нежелательным последствиям, к примеру, к потере конфиденциальных данных. Не менее опасной считается утечка данных, которая может произойти как по вине пользователей, так и по неосторожности сотрудников компаний или государственных организаций.

В этой связи важно отметить роль искусственного интеллекта, который активно применяется как для киберзащиты, так и для кибератак. С помощью нейросети мошенники могут сгенерировать голос, и даже лицо и похитить нужную им информацию.

Для защиты от информационных угроз требуются различные методы, которые включают технические, организационные и образовательные меры. Одним из ключевых элементов является шифрование данных. Данный метод широко применяется военными

для защиты секретной информации.

Еще одним инструментом является специализированное программное обеспечение

для обнаружения киберугроз. Эти системы анализируют события в реальном времени, выявляют подозрительные действия и предупреждают об атаке.

В нашей стране правила информационной безопасности на государственном уровне регулирует Закон «О персональных данных и их защите», устанавливающий правила сбора и хранения информации о гражданах.

Однако, несмотря на то, что во всем мире уделяется огромное внимание информационной безопасности, страны и их

граждане сталкиваются с кибератаками. Поэтому, считают некоторые эксперты, для более эффективного противоборства киберугрозам государствам необходимо более тесное сотрудничество в данной области. Обмен информацией между странами о киберугрозах может, по их мнению, существенно увеличить глобальную безопасность. Примером может служить проект Cybersecurity Information Sharing Act в США, позволяющий организациям и государственным учреждениям обмениваться данными об атаках.

В условиях быстрого роста киберугроз в Вооруженных Силах проводится активная работа для противостояния им и сохранения национальной безопасности. Для этого созданы специальные программы, которые обеспечивают мониторинг и анализ угроз. Кроме того, для их предупреждения в Вооруженных Силах организованы специальные курсы и тренинги для военнослужащих.

В Национальном университете обороны РК успешно функционирует Кафедра связи и информационной безопасности, на которой готовят магистрантов по специальности «Кибербезопасность и информационная безопасность в военном деле».

Наряду с этим в НУО базируется Управление информационных технологий военного научно-исследовательского центра. В лаборатории центра проводится работа по исследованию информационных программ в области кибербезопасности.

Разнообразие военных технологий является продуктом долгих научных исследований и экспериментов. Благодаря поддержке Главы государства в нашей стране создаются и начинают работать исследовательские центры, которые призваны укрепить национальную безопасность.

Публикация подготовлена на основе научных материалов военно-теоретического журнала «Ориентир» и научно-образовательного журнала «Вестник Национального университета обороны».

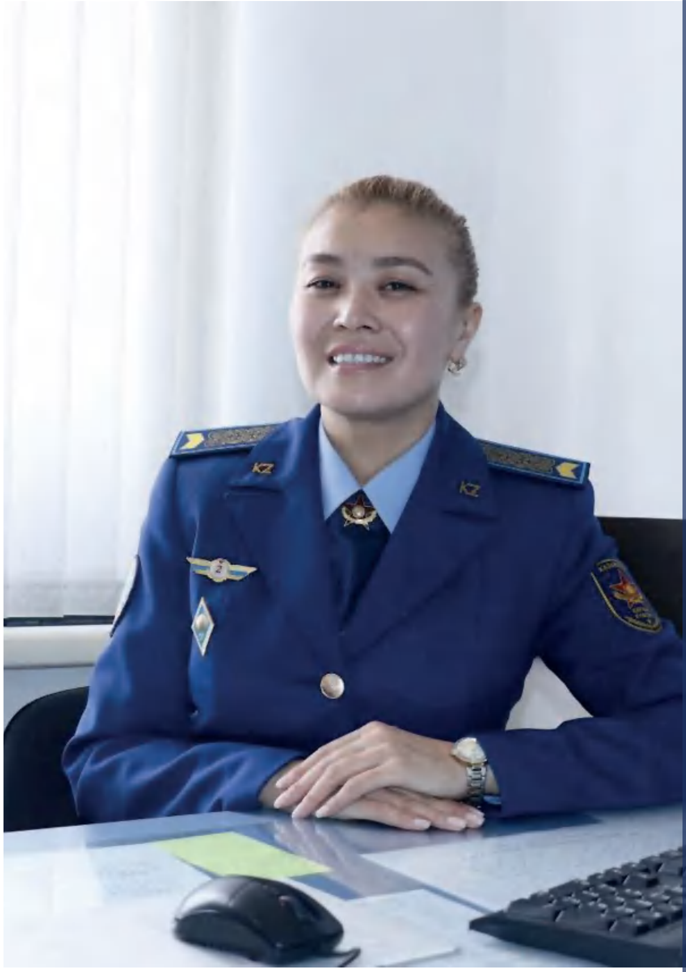

«Әскери қызмет – тек ер азаматтардың үлесіндегі сала» деген түсінік әлдеқашан өзгерді. Бүгінде бұл жауапты мамандықты таңдаған нәзік жандылар қатарымызда аз емес. Олар Отан алдындағы борышын абыроймен атқарып, еліміздің қауіпсіздігін қамтамасыз етуде аянбай еңбек етуде. Қатал тәртіп пен темірдей талапқа қарамастан, аналық мейірімін, әйелге тән нәзіктігін жоғалтпаған бұл арулардың әрқайсысы – қайсарлық пен батылдықтың, адалдық пен жанқиярлықтың үлгісі. Әскери форма киген әйелдердің қызметі сырттай қатал әрі салмақты көрінгенімен, оның ішінде төзімділік пен жанкештілікке толы сан қилы сәттер бар. Бүгінгі сұхбатта біз әскери форма киген арулардың қызмет жолындағы қызығы мен қиындығы, ерлермен тең дәрежеде атқарып жүрген міндеттері, сонымен қатар отбасылық өмірі жайлы әңгіме өрбітеміз. Әскердегі әйел адам тек сарбаз емес, ол – ұлттың тірегі, рухының биіктігі. Ендеше, олардың қызметі, өмірі және армандары жайлы сұхбатымызға назар салыңыз.

ОТАНҒА ҚЫЗМЕТ ЕТКЕН *нәзік жандар*

–Нурия, қайрылы күн! Сізді келе жатқан 8 наурыз – Халықаралық әйелдер мерекесімен құттықтай отырып, бақыт, табыс тілейміз! Бүгінгі сұхбатты өзіңізден бастасақ, қай өңірдің тумасысыз? Бұл салаға қалай келдіңіз?

–Мен, Калмухамбетова Нурия Жолдасбайқызы, 1984 жылы Ақтөбе облысы, Шалқар қаласында дүниеге келдім. Балалық шағым Ақтөбе қаласында өтті, білім алып, тұлға ретінде қалыптастым. № 42 орта мектепті тәмамдап, кейін М.Тынышбаев атындағы Қазақ көлік және коммуникациялар академиясында жоғары білім алдым.

Әскери салаға деген қызығушылығым бала кезден басталды. Бұл мамандықты саналы түрде таңдадым деп айта аламын. Отбасымызда әпкем әскери қызметте болды, оның әскери формасын киіп, сап түзеп тұрғанын көрген сайын мен де дәл сондай болғым келетін. Оның қызметіне деген жауапкершілігін, өз ісіне адалдығын байқап,

менде де осы салаға деген қызығушылық пайда болды. Сол қызығушылық уақыт өте келе арманыма айналып, мені бүгінгі кәсібіме жетеледі.

Оқуымды аяқтаған соң, 18 жасымда бірден әскери қызметке орналастым. Осы салада еңбек етіп келе жатқаныма биыл 20 жыл толыпты. Бұл уақыт мен үшін тек тәжірибе жинақтаған жылдар емес, сонымен қатар, өзімді шыңдаған, әр қадамымда жаңа нәрсені үйренген, кәсіби түрде өсіп, жетілген кезең болды. Әскер тек мамандық емес, бұл – өмір салты, бұл – тәртіп, жауапкершілік және адалдықтың символы. Тұрмыс құрмағанмын. Бұл салада әйел адам үшін өзін толыққанды көрсетуге мүмкіндік бар. Жас кезімде әскери форма киген әпкем секілді болуды армандаған болсам, бүгінде өзімнің сол арманымды жүзеге асырғаныма қуанамын. Әскери қызмет – менің таңдауым, менің өмірім.

–Әскери қызмет барысында әйел азамты ретінде қандай қиындықтарға тап болдыңыз? Әскери өмір сіздің мінезіңізді өзгертті ме?

–Бұл қызметке аяқ басқан әр адам тәртіпке, әскери жарғыға бағынуды, кез келген жағдайға дайын болуды үйренуі керек. Әскери ортада нәзіктікке, әлсіздікке орын жоқ. Барлығы тәжірибемен, уақыт өте келе қалыптасады, бастысы – төзімділік пен өз мамандығыңа деген адалдық деп ойлаймын.

Мінезіме келер болсам, әрине, өзгеріс бар. Әскери қызмет – адамның болмысын, көзқарасын, тіпті өмір сүру салтын өзгертетін ерекше мамандық. Бұл салаға 18 жасымда, жап-жас, өмірге басқа көзқараспен қарайтын кезде келдім. Ол кезде әскери тәртіптің қаншалықты маңызды екенін, бұл қызметтің қандай жауапкершілік жүктейтінін толық түсінбеген шығармын, бірақ тырысып бақтым.

Әскери орта мені мықты, сабырлы, салмақты, жауапкершілігі жоғары тұлға ретінде қалыптастырады десем, артық айтпаспын. Уақыт өте келе мен де өмірге деген көзқарасымды өзгертіп, кез келген жағдайда салқынқандылық сақтауды, қиындықтарды эмоциямен емес, ақылмен шешуді үйрендім.

–Әскерде не болмаса өмірде өзіңізге үлгі тұтатын, шабыт беретін тұлға бар ма?

–Өте жақсы сұрақ, біздің ата-бабаларымыз қайсар, ержүрек жандар болғаны бәрімізге мәлім. Қазақ тарихында әйел адамның тек ошақ қасында ғана отырмай, ел қорғаған, күрескен, ерлік көрсеткен кездері аз емес. Қайсарлық – біздің қанымызда бар қасиет. Әсіресе, өзімнің жерлесім, халқымыздың батыр қызы Әлия Молдағұлованы ерекше үлгі тұтамын. Оның есімі кішкентайымнан жадымда жатталып, оның ерлігі туралы оқып, өлеңдерін айтып өстім. Әлия – тек бір елдің ғана емес, бүкіл халықтың мақтанышы. Ол – қайсарлықтың, батылдықтың, отансүйгіштіктің жарқын үлгісі. Жас болса да, елін қорғау үшін қолына қару алып, соңына дейін күресті. Оның өмір жолы, ерлігі әрбір жауынгерге, әрбір әскери қызметшіге үлкен өнеге деп білемін..

Мен қазақтың батыр қыздарының ізін жалғап, өз қызметімді лайықты атқаруға тырысамын. Осы салада жүрген барлық нәзік жандыларға батыр аналарымыздың, ержүрек қыздарымыздың жолын берсін деп тілеймін!

–Нурия ханым, өзіңіз білетіндей, әскери салада әйел азаматтарының саны күн санап артып келеді, «әскери сала әйел адамға тән емес» дейтіндерге көзқарасыңыз қандай?

–Жоғарыда атап өткенімдей, қазіргі қоғамда әйел азаматтарының мүмкіндігі өте мол. «Әскери сала әйел адамға тән емес» деген пікірдің ескіргенін уақыттың өзі дәлелдеп отыр. Әйелдер тек отбасы мен ошақ қасында ғана емес, ел қорғаны бола алатынын көрсетіп келеді. Егер адамға өз мамандығы ұнап, әскери қызметші болуды қаласа, неге өз арманына қадам жасамасқа?!

Қазір мемлекет тарапынан да, әскер басшылығы тарапынан да әскери саладағы әйелдерге барлық жағдай қарастырылған. Әйелдер – кез келген салада өз орнын таба алатын мықты жандар. Олардың әскери салаға көптеп келуі – қоғамның бұл мамандыққа деген көзқарасының өзгергенін, әйелдерге сенімнің артқанын көрсетеді. Сондықтан бұл үрдісті қолдаймын және әскери салада қызмет еткісі келетін қыз-келіншектерге еш қорықпай, өз армандарына қадам басуға кеңес берер едім.

–8 наурыз мерекесіне орай еліміздің барша қыз-келіншектеріне, аруларға айтар жылы лебізіңіз болса, мархаббат!

Қымбатты арулар, нәзік жанды қыз-келіншектер, қадірлі әріптестер! Сіздерді көктемнің шуақты мерекесі – 8 наурыз Халықаралық әйелдер күнімен шын жүректен құттықтаймын! Бұл күн – тек сұлулық пен нәзіктіктің ғана емес, мейірім мен махаббаттың, даналық пен парасаттың, төзім мен қайсарлықтың мерекесі. Осы мерекеде сіздерге шынайы алғысымды білдіре отырып, дендеріңізге саулық, отбасыларыңызға амандық, қызметтеріңізге табыс тілеймін. Жүректеріңізді қуаныш, жүздеріңізді бақыт нұры әрдайым жарқыратсын! Әр күндеріңіз сәттілікке, махаббат пен шаттыққа толы болсын!

–Сұхбатыңызға алғыстымыз!

КАРИМА МЕЙРАМБЕКҚЫЗЫ

Шынашақтай қыздың шыққан биігі көп

Әскерде журналист қызметін атқарып жүрген 15 жылдан артық уақыт ішінде Әсем Жәкенова туралы сан мәрте мақала жаздым. Қанша екені есімде жоқ. Дегенмен, Әсемнің жауынгерлік және дене дайындығына қатысты жақсы жаңалықтарын ести қалсам, жетістіктерін жаһанға жария етуге асығып тұрамын. Бұл сұхбатқа шынашақтай қазақ қызының Қазақстанның тұңғыш дербес ұлттық бітімгершілік контингентінің құрамында Сирия Араб Республикасының Голан жоталарында бітімгершілік миссиясын орындап келгені арқау болды.

Әсем Жәкенованың «Ынтымақтастық жауынгері» халықаралық әскери-кәсіби шеберлік байқауында, әскери мамандықтарға қатысты «Армия ойындары» халықаралық жарысының шеңберіндегі «Әскери-медициналық эстафета» байқауында Қазақстанның Қарулы Күштері командасының жүлделі орын алуына қосқан еңбегі орасан зор. Ол – «Достастық жауынгері» әскери-кәсіби шеберлік байқауының да үздігі. Сан түрлі сайыстардың кезеңдерінде «Шығыс» өңірлік қолбасшылығының, оған қарасты өзі қызмет ететін 44736 әскери бөлімінің абыройын талай рет асқақтатты. Жекелеген есепте әрдайым кәсіби біліктіліктің жоғары деңгейін көрсетті. Мықтылығын мойындатты.

Сержант үшін ұрыс даласындағы салмағы 65-70 кг, бойы 165-170 см, оқ өтпейтін кеудеше мен жалпыәскери шлем киген, жеке АК-74М қаруы бар шартты жаралыны іздеу, оған дәрігерлікке дейінгі жәрдем беру, сыртқы қан кетуді уақытша тоқтату, бірінші жарасын таңу әрі қауіпсіз жерге сүйрелеп жеткізу секілді алғашқы көмек көрсетудің негізгі шарттарын орындау – күнделікті жаттығулар

арқылы жинақталған тәжірибе. Ал, Макаров пистолетінен, АК-74М автоматынан, 7,62 миллиметрлі Драгуновтың мерген винтовкасынан оқ ату – жылдан-жылға жаңартылған көрсеткіштер. Сондықтан да болар көпшілік оны «мерген қыз» деп атайды.

Әсем Жәкенованың лауазымы – аға барлаушы-санитар. Барлаушының басты міндеті: қарсыласты тауып, оның орналасу аумағын, күші мен құралын, қимыл-әрекетінің сипатын, ұрыс қабілетінің координаттарын анықтау, байланыс құралдары мен қару-жарақ түрлерінің нақты орнын белгілеу, сол территорияның қорғаныс құрылыстары мен инженерлік-химиялық бөгеттерін барлау, сондай-ақ қарсыластың қолындағы қару жарақтың жаңа үлгілерін қолға түсіру. Барлаушы шапшаң, шыдамды, салқынқанды, денесі шыныққан, қандай қиындық болмасын төзімді болуы керек десек, ол қасиеттердің барлығы сержант Жәкенованың бойында бар.

Оның әскери қызметтегі барлаушылығы мен мергендігі бір төбе, спорт әлеміндегі бағындырған белестері бір төбе. Ол – әскери-қолданбалы спорт түрлерінен ТМД және ҚР Қарулы Күштері арасындағы жарыстардың бірнеше дүркін жеңімпазы, қол жекпе-жегінен спорт шебері, дзю-до және самбо күресінен спорт шеберлігіне үміткер. ММА аралас жекпе-жектен кәсіби жауынгер әрі панкратионнан халықаралық санаттағы спорт шебері. Әсем Жәкенова полигондардағы оқу-жаттығуларында берілген тапсырмаларды ер-азаматтармен тең дәрежеде орындайды. Нәтижелері асып түспесе, еш кем түспейді. Тіпті ұлы мен қызына аяғы ауыр кезде де жарыстарға қатысып, босанғанға дейін дене шынықтыру жаттығуларын

оңай орындап жүрді. Бүгінгі күні балалары кәсіби жүзу спортымен айналысады, жаттығу залында да дене шынықтырумен шұғылданады.

«МИССИЯҒА МЫҚТЫ ЖҮРЕК КЕРЕК...»

–Әсем, Таяу Шығыстағы даулы аумақта бітімгершілік миссиясын орындауға не түрткі болды?

–Әскери қызметте форма киіп, сырт көзге салқынқанды көрінгенімізбен, үйде жаны нәзік әйел, балаларымызға бақыт тілеген анамыз ғой. О баста отбасының қаржылық жағдайын жақсарту мақсатында БҰҰ-ның бітімгершілік отрядының құрамына өтіп, ең қауіпті миссия саналатын Батыс Африкадағы Мали мемлекетін таңдағаным рас. Бір жыл дайындықтың барысында басымдықтарым түбірімен өзгерді. Яғни, бұған дейін басты деген дүниелер маңызын жоғалтты. Соғыс жүріп жатқан мемлекеттің халқына бітімгер ретінде көмек көрсетсем деген ниет туындады.

–Голан жоталарындағы бітімгершілік миссиясының ерекшелігі сол, контингент құрамына әскери әйелдер де алынды. Сіз – миссия орындауға жіберілген санаулы әскери әйелдің бірісіз. Сынақтан өту қиын болмады ма?

–Бірнеше кезеңдік дайындық, бір жыл отбасымыздан жырақта болдым. Жауынгерлік, дене дайындығы, моральдық-психологиялық жағынан бізді жан-жақты әзірледі. 480 адамның арасынан сүрінбей шықтым. Барлық көрсеткіштерім бірінші сатыда болғандықтан, өз-өзіме сенімді болдым. Күш-жігерімді салып, тырысып жүріп, ағылшын тілін де үйреніп алдым. Осылайша іріктеуден өттім. Қазақстанның алғашқы дербес ұлттық бітімгершілік контингентінің құрамында «БҰҰ-ның Голан биіктіктеріндегі бөлінуді бақылау жөніндегі күштері» бітімгершілік миссиясын орындауға баратынымды дайындықтың соңында ғана шештім.

–Миссияның маңыздылығын шет мемлекетке табан тірегенде сезінген шығарсыздар?

–Иә, ұшақпен аман-есен Дамаск қаласына ұшып келгенде жергілікті халықтың қиын жағдайын өз көзімізбен көрдік. Соғыс болып жатқан жерде қайбір жетіскен өмір бар дейсің. Төбесі тесік, қабырғасы жоқ үйлер. Жейтін тамағы, ішерге суы жоқ кішкентай балалардың жүгіріп жүргені жүректі ауыртты. Әлемнің ең тұрақсыз әрі даулы аймақтарының бірі – Голан биіктігінде 10 шақты мемлекеттен келген бітімгерлермен БҰҰ базасында міндетімізді бірге атқардық. Дініміз бен діліміз, тіліміз мен салт-дәстүріміз алуан түрлі болса да, бір мақсатта қызмет еттік. Бір командада жүріп, дос болып кеттік. Сирия халқы маған өте ұнады. Экономикасы ауыр күйзелісті басынан өткізіп жатса да, ерекше мейірімді, жүректері таза.

–Қалай дегенмен, Голан көп бөлігін Израиль басып алған, шығыс бөлігі Сирияға тиесілі әскери маңызды стратегиялық аумақ қой. Үрей мен қорқыныш сезімі болмады

ма?

–Иранның Израильге 300-ге жуық зымыранымен стратегиялық маңызы бар нысандары мен әскери базаларына соққы жасаған күнді ешқашан ұмытпаспын. Зуылдаған зымырандардың қызыл отын өз көзіммен көргенде қатты шошыдым. Отбасымды, бала-шағамды енді көрмей қаламын ба деген қорқыныш биледі бойымды. Тағы бір есіме түскен жайт: кезекшілікте тұрғанда кішкентай балалар тамақ, су сұрап келеді. БҰҰ ережесі бойынша бізге тыйым салынған. Осындай сәттерде көз-жасымды тыйып, байсалдылық көрсету қиынға түсті. Голан биіктігі – Израиль мен Сирия жарты ғасырдан астам уақыт қақтығысып келе жатқан аймақ. Биіктік біріншіден, Израильге Сириядағы әскерлердің қозғалысын бақылау үшін зор мүмкіндік, екіншіден, құрғақ аймақ үшін негізгі су көзі болып саналады, үшіншіден, ол жерде мұнай кен орны бар, климаты жағымды. Бізге Голан жоталарындағы атысты тоқтату режимін қамтамасыз ету жөніндегі міндеттерді орындау жүктелді. Күндіз 40 градус ыстықта, бүкіл экипировкамен, қару-жарақпен жүріп, түнде ұйықтамай, елдің тыныштығын қорғап тұруға тырыстық.

–Әрбір патрульдік кезекшілік қауіпті болды дейсіз ғой?

–Миссияға қатысу – біреулер айтқандай оңай шаруа емес. Кейбір адамдар ел көріп, жер көріп, қыдырып келді деп ойлауы мүмкін. Шын мәнісінде қаншама күш-қайратыңның кеткенін, жүйке жүйесіне қаншалықты салмақ түскенін осы жолды жүріп өткен адам ғана түсінеді. Қалай дегенмен, соғыс болып жатқан аумаққа бардық. Бұрын-соңды көрмеген көріністі көрдік. Менің ойымша, қақтығыс пен соғыс оғы төбеден жауып тұрған елге бару әркімнің қолынан келе бермейді. Ол үшін мықты жүрек керек. Психология керек.

–Әсем, өзіңіз секілді әскерде жүрген қыз-келіншектерге мереке қарсаңында қандай тілек айтасыз?

–Барша қыз-келіншектерді 8 наурыз – Халықаралық әйелдер күнімен шын жүректен құттықтаймын. Әрине, ең басты тілек: елімізде бейбітшілік болсын! Ешқашан соғыс болмасын! Жеріміз тұтас, еліміз тату болсын! Отан қорғаушылар ел алдындағы парызын адал орындасын!

–Сұхбатыңызға рахмет!

АЛУА СӘКЕНҚЫЗЫ

Арманы асқақ ару қыз

Біздің бұл жолғы кейіпкеріміз Гүлзира Бақытбекқызы Исабекова – кәсіби әскери, кәнігі маман. Ол елдің шығысындағы Семей қаласына қарасты Знаменка (қазіргі Көкентау ауылы) елдімекенінде дүниеге келген.

2002 жылғы 30 маусымда өмір есігін ашып, сол жерде орта мектепті бітірді. Бір қызығы, бала күнінен әскери адам көрсе қызыға қарап, сондай болуды армандайтын. Білім ордасынан үлкен өмірге қанат қаққанда сол арманына қол жеткізуге біржола бел буды. Сөйтіп, 2019 жылы ҚР ҚК Құрлық әскерлерінің әскери институты арқылы Санкт-Петербург қаласындағы А.Ф.Можайский атындағы Әскери-ғарыш академиясына түскен. Әрине, бұл жерде оқудың өзіндік қызығымен бірге қиындықтары да болды. Бірақ, ол райынан қайтпады. 5 жыл бойында сабағын үздік оқып, 2024 жылы аталған әскери академияны «Арнайы мақсаттағы автоматтандырылған жүйелерді қолдану және пайдалану» мамандығы бойынша қызыл дипломмен бітіріп шығады.

ҚР Қорғаныс министрінің 2024 жылғы 15 маусымдағы №072 бұйрығымен «лейтенант» әскери атағы берілді. Туған елге оралғаннан кейін Радиоэлектрондық күрес департаментіне қарасты 43988 әскери бөліміне штаб офицері (байланыс жөніндегі) болып тағайындау алды. Міне, содан бері өзінің кәсіби жоғары білімін, жасқа тән іскерлігін, маманға лайықты жоғары ынтасын көрсетіп, әріптестері арасында жоғары беделге ие болуда.

Лейтенант қыз өзінің бос уақытында кітап оқуды, музыка тыңдауды, сурет салуды жақсы көреді. Өзіндік дайындыққа да көп көңіл бөліп, тәжірибелі мамандардан үйренгенін іс жүзінде жақсы қолдана біледі.

Көктем мерекесі қарсаңында қарындасымызға хабарласып, көңіл-күйін бөлістік. «Аға, өзіңіз білесіз, қандай сарбаз генерал болуды армандамайды?! Менің әскери қызметім енді басталды. Ендеше, түптің-түбінде қазақ әскерінің генералдар корпусын толықтыратын үміткердің бірі болармын. Сондықтан сол жоғары атаққа лайықты болу жолындағы қызметімді бастап кеттім ғой», - деді ол.

Марат ЖҮНІС-БЕК

«Қуатты армия – Жаңа Қазақстан»

2025

AIBYN

Республикалық әскери-патриоттық журнал